

DIRVA

SECOND CLASS USPS 157-580

THE LITHUANIAN NATIONAL NEWSPAPER
19807 CHEROKEE AVENUE • CLEVELAND, OHIO 44119
VOL. LXXX AUGUST – RUGPJŪČIO 31, 1995 Nr. 32

TAUTINĖS MINTIES LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS

NEUŽGIJUSI II PASAULINIO KARO ŽAIZDA

Eivydąs Radvila

Kiek netikėtai platesnio atgarsio susilaukė rugpjūčio 2 dieną Vilniuje įvykusi Mažosios Lietuvos reikalų tarybos surengta konferencija "Postdamas ir Lietuva". Renginys vyko minint penkiasdešimtąsias II-jo pasaulinio karo nugalėtojų Rytų Europos pasidalijimo metines bei tai, kad kaip tik šių metų rugpjūčio antrąją baigėsi Berlyno (Postdamo) konferencijoje Sovietų Sąjungai suteiktas laikinas mandatas valdyti dalį istorinės Prūsijos valstybės, tai yra vakarines baltų žemes.

Pokalbyje, be kitų, dalyvavo Seimo nariai B. Genzelis, V. Landsbergis, buvęs derybų su Rusija delegacijos vadovas ambasadorius Č. Stankevičius. B. Genzelis tvirtino, kad Lietuva didesnį poveikį Karaliaučiaus krašto ateičiai galėtų turėti ne naudodamasi jėga ar rašydama rezoliucijas, bet veikdama kultūriškai ir ekonomiškai. Svarbiausia, jo nuomone, ieškoti interesų sutapimo su kitomis valstybėmis, o jų galima rasti, kadangi padėtimi Karaliaučiaus krašte, kai jis grėsmingai Rusijos militaruotas, nepatenkintas niekas, išskyrus pačią Rusiją. Kita vertus, vokiečiams nepriimtinas Lenkijos ir Rusijos įtakos šiame krašte stiprinimas, o Lenkija nenori, kad išgalėtų Rusija ar Vokietija. Todėl, pasak B. Genzelio,

galima pasinaudoti šiais susidūrimais, kadangi niekas iš esmės neprieštarautų didesniam Lietuvos poveikiui.

V. Landsbergis teigė, kad Rusijos įgaliojimai administruoti šį kraštą yra teisiškai silpni ir grindžiami vienašaliu Rusijos pareiškimu, kad Rusija yra SSRS paveldėtoja, nors pretendentų gali būti daugiau. Jis sakė, jog Karaliaučiaus kraštas pagal Potsdamo konferencijos nutarimus buvo laikinai pavestas administruoti Sovietų Sąjungai tik iki taikos sutarties su Vokietija. Anot profesoriaus, Vokietijos susivienijimas nebuvo taikos sutartis, taigi Vokietija niekam neperdavė Karaliaučiaus krašto suvereniteto, o Rusija į šios teritorijos suverenitetą gali turėti tik jėga bei "Vakarų dvasiniu silpnumu" grindžiamų pretenzijų. Jo nuomone, tai Europos problema, kurią spręsti būtų galima pakeitus laikiną Rusijos administravimą į kokios nors tarptautinės struktūros administravimą. Jis taip pat peikė Lietuvos valstybės atstovų pasisakymus, kuriose jie pabrėžia Karaliaučiaus kraštą esant neatskiriama Rusijos dalimi ir ragino atkreipti dėmesį į JAV kongrese svarstomą rezoliuciją, kurioje šios žemės taip pat vadinamos Rusijos laikinai administruojamomis.

Č. Stankevičius sakė, kad iškilusį klausimą turėtų

išspręsti tie, kurie jį sukūrė prieš penkiasdešimt metų. Atsakydamas į klausimą dėl Lietuvos sutartyje su Rusija esančio sakinio, kuriame šalis "pripažįsta esamos sienos nepažeidžiamą", diplomatas teigė, kad tokiu būdu pripažįstamas esamas status quo, bet ne suvereniteto teisė.

Konferencijoje pritarta Mažosios Lietuvos reikalų tarybos minčiai siekti, kad sutelktomis pastangomis būtų apsaugotas lietuvių istorinis tęstinumas Karaliaučiaus krašte ir pripažinta jų prigimtinė teisė grįžti į savo prose-nelių žemę.

Kiek anksčiau kreipimąsi dėl Prūsijos likimo yra priėmus ir lietuvininkų bendrijos "Mažoji Lietuva" suvažiavimas. Jame Lietuvos valdžia bei Pasaulio lietuvių bendruomenė raginamos inicijuoti tarptautinės konferencijos – kaip tai numatyta Potsdamo konferencijoje – Prūsijos ateities klausimu sušaukimą, demilitarizuoti kraštą, o Prūsiją pripažinti baltų pasaulio dalimi, išlaisvinant ją nuo bet kokio siuzereno.

Rusija savo teises į Karaliaučiaus kraštą paprastai grindžia dviem argumentais. Visų pirmą, sakoma, kad Pokarinės Europos sienos įteisingos prieš 20 metų pasirašytu Helsinkio baigiamuoju aktu, o Rusijai tapus SSRS teisių perėmėja, šis kraštas savaime tapo Rusijos dalimi. Antra, 1990 metų rugsėjo 12 dieną VFR, VDR, SSRS, JAV, Didžioji Britanija ir Prancūzija (formulė 4+2) pasirašė

(Nukelta į 3 psl.)

KALBA - TAUTINĖS KULTŪROS GIMDYTOJA

Kazys Saja

Žmogus ieško savaip su-
prastos laimės, dažnai nesu-
vokdamas, kad laimė – padidėjęs jo gyvybingumas. Jį gali kurstyti jaunystės iliuzijos, meilė, kūryba, kokio nors tikslo siekimas. Trumpiau sakant, vienokia ar kitokia, blausiau arba ryškiau šviečianti VILTIS.

Tas pats pasakytina ir apie tautą. Kai kam atrodo, kad Lietuvos kultūra labiau klestėjo ar bent jau buvo reikšmingesnė bolševikinės okupacijos dešimtmečiais. Galbūt. Mes gyvenom troškimu išlikti, VILTIMI, kad toji nežmoniška, tarsi paties šėtono sukurta imperija turi sužlugti. Ir vylėmės, kad iškovota laisvė suteiks mums galių suklestėti – ekonomiškai ir dvasiškai.

Kodėl taip neatsitiko? Stebimės iš kur tas nuopuolis, iš kur tiek daug cinizmo, rezignacijos ir nihilizmo. Kodėl prarado įtaką inteligentija, meno kūrėjai ir net Bažnyčia?

Aš drįsčiau atsakyti klausdamas, ar kada nors žmonijos istorijoje yra egzistavęs tokia pragaros mėsma, viso civilizuoto pasaulio akivaizdoj žiauriausiais būdais nukankinus, išžudžius dešimtis milijonų žmonių, kitus pavertusi budelių parankiniais arba dieną naktį drebančiais

verga? Kodėl bolševizmas netapo moralinio monstro sinonimu? Ne tik Lietuvoje – visoje buvusioje Sovietų imperijoje iki šiol nėra nubaustas nė vienas tos pragaros mašinos konstruktorius, ideologas, egzekucijų vykdytojas? Pasaulio galingiesiems tolerantiškai besišypsant, moraliniai monstrai grįžta į savo pozicijas.

Argi tai nėra pasityčiojimas iš sveiko proto, sąžinės ir visų moralinių kriterijų? Iš mūsų vilčių sukurti humanišką, kultūringą, teisingą valstybę? Nusvyra rankos, į sielą braunasi slegiantis pojūtis, jog nebėra nei Dievo dangų, nei teisingumo kriterijų žemėje. Tik idiotai gali paisyti apie Tiesą, Gėrį ir Grožį, tik apgailėtini mulkiai galėjo aukotis ir žūti už savo Tėvynę...

Besišaipančių iš nevykėlių kultūros kūrėjų vis daugiau ir daugiau. Žodžiai: patriotizmas, tauta, tautinė kultūra ir mokykla dažnai parašomi kabutėse – siūloma skaityti su pašaipu. Reklamuojamas iš Vakarų perkamas ir vagiamas kičas. Ir – kas baisiausia – nesulaikoma toliau teršiama GIMTOJI KALBA – tautinės kultūros ir savimonės pagrindas. Daugelis valstybės vyrų kalba taip, tarsi jie tebutų baigę pradžios mokyklą ir niekad negirdėję, kaip šneka jų tėvai. Daug kam vertėtų priminti, kad žmogaus kūrybinė veikla labai priklauso nuo to, kiek jo "kompiuteris" galvoj yra išsivinęs gimtosios kalbos "baitų".

Taip, Lietuvoje mažiau parašoma knygų, apleistos arba uždarytos bibliotekos, skursta teatrai ir muziejai, tačiau tragiškiausia, kad mokyklose jau trūksta kelių tūkstančių gimtosios kalbos mokytojų. Skurdūs atlyginimai, abejingumas humanitarams privertė juos keisti profesiją, ieškoti geresnio uždarbio.

Gal kai kam atrodys, kad man derėjo kalbėti labiau "piano", bet miegančių girtu miegu niekas dūdele nežadina. Atėjo metas skambinti visais varpais.

Prieš dvejus metus, 1993 m. rugpjūčio 31 d., iš Lietuvos buvo išvestas paskutinis sovietų okupacinės kariuomenės dalinys. Nuotraukoje – paskutinė okupacinės armijos diena Lietuvoje.

J. Polio nuotr.

Girdėta iš Vilniaus

• **ALGIRDAS BRAZAUSKAS PRIĖMĖ VOKIETIJOS GYNYBOS MINISTRĄ.** Vokietija ir toliau aktyviai remia Lietuvos integraciją į Europos politines ir gynybines struktūras, pasakė antradienį pokalbyje su Respublikos Prezidentu Algirdu Brazausku Vokietijos gynybos ministras Volker Ruhe. Pirmadienį jo vadovaujama delegacija atvyko su dviejų dienų oficialiu vizitu.

Algirdas Brazauskas padėkojo Vokietijos Vyriausybei bei gynybos ministerijai už visokeriopą paramą, suteiktą Lietuvai po nepriklausomybės atkūrimo. Jis pareiškė įsitikinimą, kad šalių bendradarbiavimas ateityje bus plečiamas įvairiose srityse.

Pokalbyje aptartos Kaliningrado srities demilitarizavimo problemos, Baltijos valstybių santykiai su Rusija, pasikeista nuomonėmis apie politinę padėtį kai kuriose NVS šalyse.

• **VOKIETIJOS GYNYBOS MINISTRAS MANO, JOG LIETUVOS PATIRTIS GALI PRAVERSTI VOKIETIJAI.**

"Lietuvos patirtis bendradarbiaujant su Ukraina, Baltarusija ir kitomis NVS šalimis gali praversti Vokietijai", antradienį Seimo rūmuose surengtoje spaudos konferencijoje sakė dvi dienas su oficialiu vizitu mūsų šalyje viešėjęs Vokietijos gynybos ministras Volker Ruhe.

"Pirmiausia reikia atlikti namų darbus", pabrėžė ministras, atsakydamas į klausimą apie NATO plėtros perspektyvas. Jo teigimu, kol kas per anksti diskutuoti, kurios valstybės bus pirmiausia priimtos į šią tarptautinę organizaciją. Svečias pažymėjo, kad Vokietija yra viena aktyviausių NATO ir Europos Sąjungos plėtros šalininkų.

Svečias teigė remias Lietuvos siekį sukurti bendrą karinį dalinį su Lenkija. Tokio pobūdžio sąjungos gana dažnos Vakarų Europoje, tvirtino jis.

Teigiamai įvertinęs savo vizito rezultatus, ministras pažymėjo, jog Vokietija ir Lietuva ateityje bendradarbiaus dar intensyviau.

• **AUKŠTASIS MOKSLAS LIETUVOJE VĖL ATGAUNA SAVO PRESTIŽĄ.** Pagrindiniai šios vasaros įspūdžiai – tai sėkmingas Lietuvos moksleivių dalyvavimas tarptautinėse olimpiadose ir labai dideli konkursai stojant į aukštąsias šalių mokyklas. Šiais žodžiais pirmadienį Vyriausybės rūmuose įvykusią spaudos konferenciją pradėjo Lietuvos švietimo ir mokslo ministras Vladislavas Domarkas. Ji buvo skirta artėjantiems mokslo metams ir informacijai apie padėtį šalies švietimo sistemoje.

Lietuvos moksleiviai dalyvavo keturių dėstomų dalykų tarptautinėse olimpiadose – informatikos olimpiada vyko Olandijoje, fizikos – Australijoje, chemijos – Kinijoje, o matematikos – Kanadoje. Jose iškovota aukso, sidabro bei bronzos medalių, gauta pagyrimo raštų.

Šiemet stojančiųjų į aukštąsias mokyklas vidurkis buvo 2,33 stojančiojo į vieną vietą. Tai pats geriausias rodiklis per pastaruosius penkerius metus. V. Domarko nuomone, jis įrodo, kad visuomenės samonėje įvyko lūžis, vėl pradeda vertinti aukštasis mokslas, ko nebuvo užgimstant komercijai, verslui, įvairioms privačioms struktūroms. Šiais mokslo metais penkiolikoje aukštųjų Lietuvos mokyklų studijuos daugiau kaip 10 617 studentų ir 1 891 laisvasis klausytojas.

• **LIETUVA MINĖJO JUODOJO KASPINO DIENĄ.** Rugpjūčio 23 dieną visoje Lietuvoje buvo iškeltos valstybinės vėliavos, perrištos juodu kaspiniu. Jos simbolizavo skaudžią Lietuvai sukaktį, kai buvo pasirašyta Molotovo – Ribentropo sutartis. Parlamento nutarimu rugpjūčio 23-ji paskelbta "Juodojo kaspino" diena.

Vakare Vilniaus arkikatedroje bazilijoje buvo aukojamas šv. Mišios. Po jų gedulo eiseną žygiavo centriniu miesto prospektu. Mitinge, įvykusiame prie Seimo rūmų, dalyvavo keli tūkstančiai žmonių. Jame kalbėjo opozicinių partijų vadovai.

Pirmą viešą mitingą, skirtą šiai datai, 1987 metais Vilniuje prie Adomo Mickevičiaus paminklo, surengė Lietuvos Laisvės Lyga, pagrindinė veikusi politinė organizacija. Jo organizatoriai buvo suimti, tačiau KGB bylos neišskėlė.

Po metų Vingio parke Vilniuje surengtame mitinge dalyvavo apie 100 tūkstančių žmonių. Tada pareikalauta, kad Sovietų Sąjungos vadovai bei SSRS liaudies deputatų suvažiavimas pripažintų Molotovo – Ribentropo protokolus netekusiais galios.

1989 metų rugpjūčio 23 dieną Lietuvos Sąjūdis ir Latvijos bei Estijos nacionaliniai frontai organizavo "Baltijos kelią". 600 kilometrų ilgio magistralėje nuo Vilniaus iki Talino susikibę rankomis stovėjo apie milijonas žmonių.

• **NUO ŽVAIGŽDŽIŲ KONCERTO IKI MUZIKOS PAMOKOS.** Didžiuliu koncertu Vilniuje, Katedros aikštėje, rugsėjo 1-ąją bus pradėta muzikos pažinimo programa "Beauštanti ausrelė". Koncerte dalyvaus įžymiausi Lietuvos atlikėjai ir muzikiniai kolektyvai.

Pagal šios programos planus rugsėjį bus skirtas 120-osioms Mikalojaus Konstantino Čiurlionio gimimo metinėms paminėti. Visą šį mėnesį Lietuvos mokyklose ketinama rengti apie pusšimtį muzikos pažinimo pamokėlių ir koncertų, kuriuose dalyvaus muzikos atlikėjai.

Pamažu artėja JAV rinkimai

Vasara baigiasi, ateina ruduo ir ateinančių metų JAV rinkimai. Rugpjūčio 11 d. Dallas mieste įvyko svarbus politikų suvažiavimas, kurį organizavo bilijonierius Ross Perot. Suvažiavę politikai svarstė klausimą, kaip "paruošti mūsų šalį 21-majam šimtmečiui". Kaip žinoma, ponas Ross Perot dar 1992 metais kėlė klausimą, jog dabartinės Amerikos partijos nesugeba nustatyti naujų politinių gairių. Jis pats kandidavo į prezidento vietą, pats apmokėjo milžiniškas susidariusias išlaidas, apie 30 mil. dol. ir gavo apie 20 mil. amerikiečių balsų. Respublikonų partijos veikėjai iki šiol neužmiršta, kad greičiausiai dėl Perot kandidatavimo 1992 m. rinkimus respublikonų kandidatas George Bush pralaimėjo.

Nuo spalio iki balandžio planuojama surengti 90 muzikos dienų – po 9 kiekvienoje apskrityje. Muzikos akademijos padalinių ir konservatorių sudarytos atlikėjų grupės vyks į rajonų mokyklas. Čia jie dalyvaus atvirose muzikos pamokose bendrojo lavinimo bei specializuotų muzikos mokyklų auklėtiniams, rengs koncertus.

• **PRADEDAMAS REKONSTRUOTI ZOKNIŲ AERODROMAS.** Kitą savaitę pradės darbą ekspertai iš Olandijos, kurie atliks Zoknių aerodromo prie Šiaulių miesto vietovės techninį įvertinimą. Zokniuose sovietų kariuomenė turėjo vieną moderniausių Baltijos regione aerodromų. Jo takai buvo pritaikyti "Burano" tipo kosminių laivų nusileidimui.

Šiaulių savivaldybė paskelbė konkursą buvusį aerodromą pritaikyti tarptautiniams krovinių pervežimams. Konkurso laimėjo "Philips" firma, kurios būstinė yra Eindhoven. Pagrindinius darbus atlikti ji pasamdė Nyderlandų aviacijos kompanija NACO.

"Philips" žada modernizuoti Zoknių aerouostą per 22 mėnesius. Manoma, kad investicijos atsipirks per septynerius metus su sąlyga, kad per dieną bus atliekama ne mažiau kaip 15-16 skrydžių.

• **PRIEŠ TŪKSTANTŲ DIENŲ PRADĖJO DIRBTI LIETUVOS SEIMAS.** Seimo pirmininko pavaduotojo Juozo Bernatono nuomone, parlamentinė vykdomosios valdžios kontrolė "geriausiu atveju yra tik patenkinama". Tuo tarpu Seimo veiklą įstatymų leidybos srityje jis vertina gerai ir kai kuriais atvejais net labai gerai. Seimas privalo sustiprinti vyriausybės kontrolę, sakė jis trečiadienį surengtoje spaudos konferencijoje ta proga, kad šios savaitės pradžioje suėjo tūkstantis dienų, kai veikia Lietuvos Seimas.

Juozas Bernatonis, pavaduojantis šiuo metu su oficialiu vizitu į Naująją Zelandiją ir Australiją išvykusį Česlovą Juršėną, priminė, jog per Seimo darbo laiką priimti 568 įstatymai, 465 nutarimai ir 26 rezoliucijos. Aukščiausioji Taryba, dirbusi tiksliai vienuolika dienų trumpiau, priėmė 334 įstatymus, tačiau dvigubai daugiau negu Seimas nutarimų bei rezoliucijų. Šis palyginimas, sakė Juozas Bernatonis, rodo ne tik Aukščiausiosios Tarybos bei jos vadovybės darbo stilių, bet ir tai, jog "tuo metu daug ką reikėjo išsakyti".

Juozas Bernatonis apgailestavo, kad Seimo opozicija, kurioje yra nemažai buvusios Aukščiausiosios Tarybos narių, vengia konstruktyvaus dialogo. Sprendžiant iš Vytauto Landsbergio pareiškimų, opozicija tam nelinkusi ir ateinančioje sesijoje, sakė jis.

• **LIETUVOJE DIRBS NAUJAS JAV GYNYBOS ATAŠĖ.** Pulkininkas leitenantas Ralph Roy Rhea pakeis dvejus metus mūsų šalyje dirbusią JAV gynybos atašė brigados generolę Tiliu Kera.

1953 Texaso valstijoje gimęs R. Rhea yra Kalifornijos universiteto humanitarinių mokslų bakalauras, taip pat įgijęs šios srities magistro laipsnius Websterio ir Indianos universitetuose.

Pastaruoju metu pulkininkas leitenantas R. Rhea tarnavo Pentagono. Kaip patarėjas jis padėjo formuoti nacionalinę JAV politiką Jugoslavijos ir Balkanų pusiasalio atžvilgiu, savo išvadas pateikdamas prezidentūrai bei gynybos sekretoriui.

Dabartinis karinis laipsnis R. Rhea suteiktas 1992 metų lapkričio 1 dieną.

Pulkininkas leitenantas kalba keliomis užsienio kalbomis, yra daug keliaavęs po Aziją bei Europą. Be kitų apdovanojimų, jam yra įteikti Nusipelnusio gynybos tarnautojo bei Armijos pagyrimo medaliai ir Parašutininko kaspinas.

ELTA

Iš visur apie viską

Rašo Algirdas Pužauskas

Trečioji partija?

Dallas konferencijos dalyvių tarpe buvo Perot įsteigto politinio judėjimo "United We Stand America" delegatai iš visų valstijų. Buvo pasakyta daug kalbų, svarstyta, kaip JAV vyriausybė turėtų subalansuoti valstybinį biudžetą, kaip reikėtų išeiti iš dabartinių įsiskolinimų, kaip spręsti šalpos, imigracijos, sveikatos apdraudos ir kitus opius klausimus. Tarp svarbiųjų konferencijos aktyvių dalyvių buvo respublikonų partijos jau pasiskelbę kandidatai į prezidento vietą, buvo ir svarbūs demokratų partijos veikėjai, nedalyvavo tik dabartinis prezidentas Clintonas.

Kai kurie Ross Perot rė-

mėjai neslėpė savo noro įsteigti šalyje trečią politinę partiją, kuri išvaduotų šalį iš federalinės valdžios "diktatūros", nustatytų kraštui naudingas ekonomines gaires ir vestų valstybę į šviesią ir laimingesnę ateitį. Komentatoriai kalba, kad tai aktyvių ir piktų amerikiečių judėjimas, kurio narių balsai labai reikalingi ateinančių metų balsavimo kandidatams: respublikonams ir demokratams. Kiti kalba, kad šitas judėjimas naudingiausias dabartiniam prezidentui Clintonui, nes Ross Perot politinių rėmėjų tarpe yra daugiau respublikonų negu demokratų.

Rėmėjų tarpe tik 10 nuoš. apklausinėtų žmonių pasakė, kad Amerikos ateitis yra demokratų partijos rankose. Apie 40 nuoš. tvirtino, kad šalies ateitis – respublikonų partijoje.

Ar senatorius?

Svarbiausiu respublikonų partijos kandidatu prezidento vietai laikomas Senato daugumos vadas sen. Bob Dole. Jis pasakė JAV gubernatorių suvažiavime kalbą, kurioje žadėjo paskelbti "vadovaujančius dėsnius" sveikatos, šalpos reformoms išspręsti. Svarbiausias konkurentas senatoriui Dole yra kitas Senato respublikonas, Texas sen. Phil Gramm. Jis bando laikyti save truputi toliau į dešinę nuo sen. Dole. Judviejų debatai Senate jau yra sukėlę įtempimų ir piktą gražbylystę. Jų, kaip paprastai, prieš pirminius balsavimus bus daugiau.

Ar gubernatorius?

Kalbant apie respublikonus kandidatus, negalima pamiršti Kalifornijos gubernatoriaus Pete Wilsono. Šiemet valstijai pavyko surinkti daugiau pajamų mokesčių, ekonominė padėtis, nežiūrint visokių gamtos nelaimių, sustiprėjo. Gubernatorius galėjo paskirti daugiau lėšų švietimui, tačiau sumažino lėšas šalpai, bandydamas priversti iš šalpos gyvenančius ieškoti darbo. Kalifornijos biudžetas siekia 57.5 bil. dolerių. Švietimui teko 15.2 bil. dol. Gubernatoriaus populiarumas gyventojų tarpe pakilo. Jis laikomas rimtu kandidatu ir į prezidento vietą. Jei partijos konvencija jo ir neparinktų kandidatu, gerėjanti ekonominė padėtis paskatintų kaliforniečius balsuoti už respublikoną kandidatą.

Po 1994 m. rinkimų respublikonai perėmė Kongreso rūmų vadovybę. Jų persvara vis didėja ir be rinkimų. Du demokratai senatoriai perėjo

(Nukelta į 9 psl.)

TAUTINĖS MINTIES LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS

DIRVA

TEL. (216) 531-8150
FAX. 216 531-8428

P.O. BOX 19191 CLEVELAND, OHIO 44119-0191
19807 CHEROKEE AVENUE • CLEVELAND, OHIO • 44119

THE LITHUANIAN NATIONAL NEWSPAPER
EDITOR: DR. ANICETAS BUNDONIS

DIRVA (USPS 157-580)

Postmaster: Send address changes to DIRVA
19807 Cherokee Ave. Cleveland, OH. 44119-0191

Second-class postage paid at Cleveland, Ohio and additional mailing offices. • Published Weekly except: 4th of July, Labor Day & Christmas by American Lithuanian Press & Radio Assn. VILTIS, INC. • Subscription per year \$30.00 • Single copy 65 cents.

Prenumerata metams \$30.00, pusei metų \$17.00 • Atskiro numerio kaina 65 centų • Straipsniai pasirašyti pavardėmis, inicialais ar slapyvardžiu nebūtinai išreiškia redakcijos nuomonę. • Nespausdinti straipsniai grąžinami tik autoriams prašant – Už skelbimų turinį ir kalbą redakcija neatsako.

VALSTYBĖS TVARKYMO MENO

Reikia pasimokyti ir iš praeities

Juozas Žygas

Jeigu palyginsime 1918-tuosius ir 1990-tuosius metus, tai daug skirtumų ir kai kuriuos panašumus galėsime surasti. Pirmiausia, tiek 1918 m., tiek ir 1990 m. kraštas tebebuvo okupuotas ir jame tebešeimininkavo okupacinė kariuomenė ir administracija. Pirmuoju atveju, būtent 1918 m., buvo daug sunkiau į pasaulį išeiti, kadangi Lietuva beveik visuotinė buvo "Terra incognita". Nes senųjų laikų istorija buvo užmiršta, o viduramžių ir vėlesnių laikų (mums patinka ar ne!) Lietuva tebuvo žinoma, kaip Lenkijos karūnos provincija. O antruoju atveju, nors Lietuvos okupacijos Vakarai nepripažino, ir Lietuva nors ant popieriaus juridiskai tebeegzistavo, bet niekas nebuvo linkęs Rusijos užpykdyti, o juo labiau jos imperijos ardyti. Tuo maždaug panašumai ir pasibaigia.

Po pirmojo pasaulinio karo Lietuvai atsistatant, kraštas buvo karo nuniokotas, daug miestelių ir miestų sugedinta, įmonių mašinos ir net bažnyčių varpai į Rusiją išvežti. Priedo, prisidėjo beveik visur siautusi "ispanka", nuo kurios tūkstančiai išmirė. Be to, didelė dalis inteligentijos (kurios ir taip mažai tebuvo) dar buvo vos bepradedanti iš Rusijos grįžti. Vos tepradėjus savo kariuomenę organizuoti, iš Rytų jau pradėjo raudonųjų armijos brautis. Vyriausybei vos tepradėjus krašto reikalus tvarkyti, teko gruodžio mėn. gale iš Vilniaus evakuotis. Prieglobstį susirado Kaune, kuris tuomet tebuvo žydiškai lenkiškas tvirtovės miestas. Vilnių bolševikai užėmė 1919 m. sausio 5 d.. Netrukus teko kovoti net trijuose frontuose.

Nežiūrint to Lietuva po penkerių metų, nors ir nustojo, (bet neatsizadėjusi) trečdalio etnografinių žemių, pra-

dėjo tvarkytis ir savo jėgomis ant kojų atsistoti. Sugėbėjo ne tik priešus atmušti, atgauti Klaipėdą, bet jau turėjo ir stiprų litą, kurio nereikėjo dirbtinai prie nieko prišti. Niekas infliacijos žodžio negirdėjo. Tuomet paskolų, ne taip kaip dabar, niekas nedalino ir Lietuva jų neieškojo, nepriimant domėn to, kad pradžioje gavo iš Amerikos 6 mil. dolerių vertės uniformų, batų, vaistų ir maisto. Tai buvo Amerikos kariuomenės atsargos, kurių neapsimokėjo iš Prancūzijos atgal į namus vežti, tad gudriai į skolą pardavė.

Sudegusių pastatų vietoje pradėjo atsirasti nauji, organizavosi kooperatyvai ir steigėsi pieninės. Prasidėjo žemės reforma ir priemiesčiuose sklypų dalinimas. Žemės ūkis iš buvusio grūdų ir linų ūkio, pradėjo pienininkyste ir gyvulių ūkiu domėtis. Užsieniuose buvo perkami veisliniai gyvuliai, kad pagerintų kaimenes. Ūkininkai pradėjo mokytis, kaip auginti bekonus. Gyvenimas diena iš dienos po truputį gerėjo. Valdžia krašto biudžetą taip tvarkė, kad jis būtų subalansuotas. Ministeriai ir kiti pareigūnai buvo tam, kad dirbtų krašto atstatymui, o ne po užsienius važinėti. Protingai ir atsakingai krašto ūkį tvarkant, Lietuvos užsienio prekyba buvo aktyvi. Lietuvos eksportas kasmet pastebimai didėjo: 1922 m. – 76,892,400 lt.; 1923 m. – 146,794,700 lt.; 1924 m. – 266,583,600 lt. Per tris metus eksportas viršijo importą 52,225,100 lt. Šis perteklius buvo panaudotas užsienio valiutos ir aukso atsargoms sudaryti.

Kaip nebūtų apmaudu, bet dabar vaizdas yra visai priešingas, kasmet vis lenda į didesnes skolas.

TEISINGESNĖ ISTORIJA

Antrojo Pasaulinio karo istorija vakariečių nušviečiama jei ir ne vienpusiškai, tai bent nepilnai, jau nekalbant apie patikėtus sovietinius melus. Dabar istorikai pradeda rašyti objektyviau.

Dvisavaitinio žurnalo "The New York Review of Books", kuriame ne tik recenzuojamos knygos, bet rašoma ir įvairiausiais klausimais, gegužės 25 d. laidoje išspausdintas anglų istoriko Norman Davis straipsnis: "Nesuprasta pergalė Europoje". Tai versija paskaitos, skaitytos lenkų konsulate Montrealyje, prisidedant tenyščiai lenkų-žydų draugijai.

Iš ilgoko straipsnio perduodu tik tai mums artimesnias vietas.

Po pusšimčio metų istorikai vis neįstengia susumuoti Antrojo pasaulinio karo laikotarpio. Ypatingai to, kas nutiko rytinėje Europoje. Konflikto Europoje šerdis buvo ne vakaruose, bet rytuose. Tenai juk vyko mirtinas susidūrimas tarp dviejų diktatorių. Daug skaudžiau negu vakaruose karą patyrė į kryžminę ugnį patekę žmonės. Deja, jais dabartinė istorija per daug nesidomi.

Kodėl kai kurie dalykai atsimenami, gi kiti pamiršami? Pasirinkimas tikrų ir net suklustotų faktų dažnai turėjo politinių tikslų. Iš vienos ir kitos pusės.

Dažnai skaitome, jog pradiname vokiečių – anglų ir prancūzų konflikte sovietai buvo neutralūs. Pasakykite tai dar prieš karą rytuose sovietų užimtų kraštų, taigi ir Baltijos gyventojams! O sovietai tariasi nekalta užpulti, kam, regis, priitaria ir vakariečiai.

Gali būti nesuprantama kodėl 1945 vasario mėnesį, kuomet pergalė jau buvo aiš-

ki, Rooseveltas su Churchilliu galėjo taip lengva ranka Jaltaje Stalinui Rytų Europą patiekti "kaip ant lėkštės". Mat vakariečiai tebeturėjo vargo su Japonija. Jos užėmimas būtų tai būtų kainavęs milijoną vakariečių aukų. Atominė bomba dar nebuvo paruošta. Tad už pagalbą, už Japonijos užpuolimą Stalinui parduoti rytų ir vidurio europiečiai.

Waffen-SS vakariečiams tereikia nacių, tai yra, vokiečių. Tačiau, iš 39 Waffen-SS divizijų dauguma jų buvo nevokiškos. (Vermachtas buvo "švarus", nes visi stetimtaučiai privalėjo priklausti SS). Karo pabaigoje buvo po tris olandų ir belgų divizijas, po dvi rusų ir latvių. Waffen-SS buvo serbų, kroatų, bosnių, albanų, estų, ukrainiečių, kaip ir suomių, italų, danų, norvegų, prancūzų. Buvo netgi britų SS divizijos branduolys. Nėbuvo tikrai lenkų. (Reikia pridėti dar ir čekus, bet nei jų nei lenkų vokiečiai nepageidavo).

Nepasitikėtina ir propagandiniais sumetimais sudaryta statistika. Sakoma, jog kare žuvo dvidešimt milijonų rusų. Tą skaičių nustatė patys sovietai pagal 1959 metų apskaičiavimą kiek gyventojų turėjo būti normalia gyvenimo eiga. Pritruko dvidešimt milijonų, taigi tiek turėjo būti karo aukų. Ir vakariečiai tuomi patikėjo.

Į tą skaičių, jeigu jis bent kiek teisingas, turėjo įeiti šeši milijonai pačių sovietų numarintų karo metu. (O kiek gi žuvo gyvybės nesigailinčiose atakose?). Dvidešimt milijonų rusų? Sovietijoje rusai tesudarė 55 nuošimčius gyventojų. Ir visvien visi rusai!

Svarbus yra moralinio pasirinkimo klausimas. Visais būdais mušti sau nepri-

imtinus, tai yra, naikinti "blogus" esą gerai. Gi kai antra pusė atsako tuo pačiu, tai jau nemoralu. Aišku, buvo nemoralu vokiečiams subombarduoti visai nekaltą anglų Coventry, bet tai negali pateisinti civilių supleskinimą Hamburge, Dresdene ir kitur.

Arba kazokų išdavimas. Autorius aprašo anglų majorą Hills, kuriam buvo pavesta surinkti belaisvius bei pabėgėlius iš rytų, kurių reikalavo Stalinas. Hills jau buvo patyręs kas nutikdavo išduotuosius. Jam teko neišsprendžiamas uždavinys. Atsisakymas reikštų nepaklusnumą ir bausmę, gi vykdymas buvo nemoralus. Jis savąjį dialeimą išsprendė naktį atidarydamas stovyklos vartus. Taip iš tūkstančių už vartų beliko pora šimtų.

Vien toks atvejis parodo kaip moralė pasirenkama pagal reikalą. Eichmanas buvo pakartas už uolų įsakymų vykdymą. Tai ką turėtų pasakyti britų lordai ir karininkai dar tą patį?

Istorinių įvykių kreivas nušvietimas neleidžia pilniau suprasti ir dabarties. Tarp Sovietų Sąjungos ir Vokietijos buvusieji kraštai neturėjo sąlystovaus balso. Tam jau laikas!

Norman Davies nauja knyga "Europe, a History" turėtų būti Jungtinėse išleista dar šiais metais. Be abejo, tenai bus parašyta kur kas daugiau negu žurnalo straipsnyje.

Autorius, paminėjęs, jog tikrai lenkai nesudarė Waffen-SS legiono, išleido lietuvių. Buvo lauktina, kad į tokį išleidimą įtakingame žurnale reaguotų mūsų ambasada ar bent Bendruomenės veiksniai. O gal jų paaiškinimo, kaip ir manojų, nesi- teikė įdėti?

Algimantas Banelis

NEUŽGIJUSI II PASAULINIO KARO ŽAIZDA

(Atkelta iš 1 psl.)

sutartį dėl galutinių santykių su Vokietija sureguliuavimo, kurioje Vokietija išpareigojo ateityje neikam nekelti jokių teritorinių pretenzijų. Kita vertus, nurodoma, kad Lietuva neturi teisinio pagrindo kelti Karaliaučiaus krašto priklausomybės klausimo, kadangi 1991 metų liepos 29-osios sutartimi su Rusija išpareigojo gerbti pastarosios teritorinį vientisumą.

Komentuodama Vilniuje vykusią diskusiją, Kaliningrado srities administracijos vadovo pavaduotoja I. Kuznecova sakė, jog diskusijos dalyviai nepaisė jokių tarptautinės teisės normų ir parodė nepagarbą ne tik savo kaimynams, bet ir savo tautai. Ji pabrėžė, kad be Potsdamo

susitarimo, buvo ir Helsinkio dokumentai, kuriuos pasirašė 35 valstybių atstovai. "Tuo tarpu su Mėmelio kraštu ne taip jau paprasta. Lietuva nėra SSRS teisių perėmėja ir Vokietija Lietuvai karo nepralaimėjo. Todėl iš SSRS sudėties Lietuvai derėjo išeiti su 1938 metais priimtos Lietuvos Konstitucijos sienomis", – kalbėjo I. Kuznecova.

I. Kuznecova taip pat tvirtino, jog karinių dalinių skaičių srityje nulemia Rusijos karinė doktrina ir, "jeigu būtina joje sutelkti pusę Rusijos karinio potencialo, taip ir bus". Ji pabrėžė, kad tokiu atveju nebus atsiklausama nei V. Landsbergio, nei B. Genzelio, nei kurio nors kito politiko leidimo.

Nepasitenkinimą Vilniu-

je surengta vieša diskusija pareiškė, kaip teigia BNS, "aukštas Lietuvos užsienio reikalų ministerijos pareigūnas", kuris teigė, kad kai kurių Seimo narių ir kitų oficialių pareigūnų pareiškimai gali būti įvertinti tik kaip neapgalvoti ir neatsakingi, siekiant sukomplikuoti Lietuvos santykius su kaimyninėmis valstybėmis ir tuo pačiu neigiamai įtakoti Lietuvos integracijos į Europą procesus.

Galima įvairiai vertinti Lietuvos politikų pasisakymus Karaliaučiaus klausimu, tačiau negalima nepastebėti, jog karščiuojančioje Europoje čia ryškėja dar vieno pūlinio požymiai. Kokį aštrumą ateityje įgis šis klausimas kol kas sunku pasakyti, tačiau aišku, kad jau šiame šimtme tyje čia nepavyks išvengti daugelio valstybių susidūrimo, kuriam jau dabar laikas ruoštis.

ŠIUOLAIKINĖS LIETUVIŲ VERTYBĖS

Dr. Liliana Astra

Šis straipsnis yra santrauka pranešimo, padaryto praėjusiais metais įvykusioje Konrado Adenauerio fondo konferencijoje Vilniuje. Jo autorė - psichologijos mokslų daktarė LILIANA ASTRA.

Ji 1976 m. baigė Vilniaus universitetą ir įgijo psichologo specialybę. 1980-1983 m. mokėsi Sankt Peterburgo Socialinių-ekonominių problemų instituto aspirantūroje ir parengė disertaciją, kurią apgynė 1984 m. Vėliau tęsė mokslinį tiriamąjį darbą doktorantūros studijose Filosofijos, sociologijos ir teisės institute Vilniuje ir parengė disertaciją habilituoto daktaro laipsniui įgyti. 1993 m. išleido monografiją "Gyvenimo laikas", skirtą sisteminei žmonių kartos (kohortos) gyvenimo analizei.

LILIANA ASTRA yra Lietuvių tautininkų sąjungos Ekspertų tarybos narė.

Vertybės bręsta tūkstantmetiniuose žmonių istorijos ir kultūros kloduose, įtemtoje jų dvasinių galių ir kalbos sandūroje. Žmogaus egzistencijos, gėrio vertybių priešpriešos blogiui interpretacijos siekia seniausius europinės kultūros laikus. Tačiau tik Naujaisiais amžiais ši fundamentali bendražmogiškoji patirtis praturtėjo nacionalinio identiteto samprata, o tradicinėje bendruomeninėje sąmonėje atsirado ir įsitvirtino nauja - tautinė realybė. Tautinė sąmonė tapo išskirtiniu šiuolaikinės istorijos ir kultūros reiškiniu, padedančiu plėtoti ne tik dvasinio žmonių bendradarbiavimo galimybes, bet ir teisę brandinti savitą kultūrą, vertybes ir kurti universalią jų apsaugos visumą - valstybę.

Žmogiškųjų vertybių tyrimai XX amžiaus mokslo tyroje yra prioritetiniai. Tautų papročiai ir elgesio normos, tikėjimai, mąstysena, unikali pasaulėjauta tapo pažintiniais daugelio socialinių ir humanitarinių disciplinų dalykais. Šie išskirtiniai ir nepaprastai sudėtingi bendruomeninės dvasinės kilmės reiškiniai iki šiol menkai pažinti, nes kiekviena etninė erdvė yra užpildyta daugybe kultūrinių reiškinių, ženklų ar sakralinių simbolių, per-

teikiančių iš kartos į kartą kintančiai žmonių sąmonei giliaprasmes, amžinąsias vertes

Lietuvių kultūrai būdinga semantinė plotmė - tai daugybės mūsų protėvių kartų suvokimo, išgyvenimų, dvasinio patyrimo ir vertinimų visuma, kurios dėka ir galima dabartinė nacionalinių vertybių kūryba. Tradicinės ir moderniosios vertybės tampa esminiais dvasiniais saitais, siejančiais individualią žmogaus psichiką su tautine kultūrine aplinka, istorine bendruomenine sąmone. Antanas Maceina (1934) šiame daugialypiame procese išvėlgė trejopas - ontologines, psichologines ir moralines - sąsajas. Jis pabrėžė, kad bręstančio žmogaus sąmonei nepaprastai svarbi "terra patria" - gamtinis, istorinis ir asmenybinis ryšys su Tėvyne, kuris suaugusio žmogaus gyvenime tampa gilumine dvasine paskata. Žmonių gelminiai psichologiniai, ontologiniai ryšiai su tauta, Tėvyne įsikūnija jų dvasinėse dorovinėse savybėse, o skirtingų žmonių kartų vertybės, pasaulėjauta ir istorinė patirtis kuria unikalius tautinės sąmonės bruožus.

I. Lietuvių vertybių, pasaulėjautos ir tautinės sąmonės tyrimai per pastaruosius

dešimtmečius buvo ir tebėra pradinio pažinimo stadijoje. Pusės šimtmečio politinės prievartos padariniai ženklūs visose lietuvių, lietuvių dvasinės kultūros tyrimų srityse, nors ypač didelę, sunkiai ištaisomą žalą patyrė socialinės teorijos ir kritikos, socialinės filosofijos ir psichologijos sritys. Būtinybė pažinti ir visomis išgalėmis pildyti šias lietuvių socialinio kultūrinio gyvenimo spragas tapo vienu svarbiausių motyvų, rengiant šiuolaikinės lietuvių tautinės savimonės ir vertybių tyrimo programą.

Empirinė šios programos dalis buvo vykdoma 1993 metais, taikant reprezentatyvų nacionalinės atrankos modelį, kurio dėka skirtingų kartų lietuvių vertybių tyrimo rezultatai pagrįsti statistiškai (viena žmonių karta demografiškai dažniausiai apibūdinama 30 metų tarp tėvų ir vaikų amžiaus skirtumu)

Šiuolaikinio lietuvių jaunimo, tėvų, senelių ir prosenių kartų vertybių tyrimo išvados buvo labai netikėtos, nes ne tik neatitiko išankstinių moksliniame tyrime visuomet formuluojamų hipotezių, bet ir privertė gilintis į sparčiai kintančių ir komplikotų, nykstančių lietuvių vertybių, konfliktinės vertybinės sąmonės reiškinio atsiradimo priežastis.

Skirtingų lietuvių kartų vertybių struktūrų skirtumai parodo svarbiausių aksiologinių orientyrų neatitikimus. Įsigilinus į dvidešimtmečių, jų tėvų ir jų prosenių vertybių junginių (gr. thezauros - vertybių lobynas), ypatybes, paaiškėja, kad jas lemia ne įprasti ir natūralūs žmonių amžiaus, lyties skirtumai, bet ypatingi, istoriškai nežinomi antivertybiniai naujadarai, suskaldantys grupinę žmonių sąmonę į absoliučiai priešingų vertinimų sistemas (žr. 1 lent.).

tafos. Tačiau Lietuva, kartu su kitomis JT taikos palaikymo misijoje dalyvaujančiomis valstybėmis, suprasedama šios misijos svarbą ne tik Balkanų regionui, bet ir visai Europai, patvirtina, kad Lietuvos taikdariai pasirengę tęsti savo misiją.

Lietuva yra už politinių ir kitokių problemų sprendimą taikiu keliu, nes karas negali būti alternatyva taikioms deryboms.

Pareiškimas baigiamas raginimu grįžti prie derybų stalo ir stengtis išspręsti visus iškilusius klausimus taikiu būdu. Derybose turi būti atsižvelgiama į visų konfliktu buvusioje Jugoslavijoje pusių pozicijas, nesiremiant jėgos, prievartos ir bauginimo argumentais. (ELTA)

1 lentelė. SEMANTINIS DVIEJŲ GENERACIJŲ VERTYBIŲ LOBYNAS - 1993		
Dvidešimtmečiai (18 - 23 m.)		Proseniai (75-80 m.)
63%	35%	93%
Meilė	Pinigai	Vaikai
Meilė, draugystė, laisvė	Turtas	Vaikų saugumas, sveikata
Ištikimybė	Materialinės vertybės	Tikėjimas, vaikų dorovė ir sveikata
Šeima, meilė	Stabili materialinė ne padėtis	Šeima, sveikata
Dorumas, gerumas	Pinigai, sveikata, meilė	Dorumas, tikėjimas Dievu
Sąžiningumas	Gyvybė	Nuoširdumas, atsakomybė už savo veiksmus
Teisingumas	"Svarbiausių vertybių būti negali"	Dora, teisingumas
Mokslas, šeima Darbas	"Vertybių nėra"	Tikėjimas
	"Neužsiimu idealų siekimu, aš jau ne pirmokas"	Tėvynė, vaikai
Nuoširdumas	"Didžiausia vertybė yra ta, kad aš gyvenu, o visa kita tik menkniekis, dėl kurio nėra tikslo plėstis"	Tėvynė, sveikata
Tėvynės laisvė		
Tėvai mylimas žmogus		Lietuvos laisvė

*-vertybių tipologijos sudarymui panaudoti kontent - analizės ir loginės regresijos metodai.

Taigi vertybinę jaunosios kartos sąmonę galime pavadinti ne tik skilusia, dvi-lype, bet ir suskaidyta į priešingas dalis, tradicines sak-

ralines lietuvių vertybes atvirai neigiant arba jas keičiant labai skurdžiomis merkantilinėmis nuostatomis.

(Bus daugiau)

DEVINTASIS MOKSLO IR KŪRYBOS SIMPOZIUMAS

Sekantis Mokslo ir kūrybos simpoziumas vyks šių metų lapkričio 22-25 dienomis Vilniuje. Tuo po to ten vyks Kultūros kongresas.

Simpoziumą globoja Lietuvos Mokslininkų sąjunga, o organizaciniam komitetui vadovauja prof. K. Pyragas. Simpoziumo tarybos (Board of Directors) nariais yra prof. V. Landsbergis, R. Ozolas, prof. B. Kuzmickas ir kiti. Išeiviją taryboje atstovauja dr. K. Ambrozaitis, dr. A. Vanagūnas (Pasaulio lietuvių gydytojų sąjunga), arch. A. Kerelis, inž. L. Maskaliūnas (Pasaulio lietuvių inžinierių ir architektų sąjunga). Prof. dr. V. Kelertienė, A.T. Antanaitis (Lituanistikos institutas) ir dr. V.E. Vengris bei dr. R. Vitas, Atstovaujantys JAV Lietuvių bendruomenės krašto valdybą.

Tai jau devintasis simpoziumas ir antrasis, kuris vyks Lietuvoje. Pirmasis Mokslo ir kūrybos simpoziumas įvyko 1969 m. Chicagoje. Sekantys penki vyko kas keturi metai ir vis Chicagoje.

Simpoziumai sudarė progą išeivijos mokslininkams susipažinti, pabendrauti, pasidalinti savo atsiekimais bei ieškojimais su visuomene. Simpoziumų dėka ne vienas mokslo žmogus įsitraukė ir į platesnę visuomeninę lietuvišką veiklą.

Šeštasis simpoziumas, surengtas 1989 metais, buvo unikalus - atvyko virš šimto mokslininkų iš atgimstančios Lietuvos. Dalyvavę niekada nepamirš to istorinio renginio. Visi buvome pilni entu-

ziazmo, jautėmės lyg tikri broliai, gyvenome Lietuva, pasirengę dirbti jos gerbūviui. Baigiantis šiam simpoziumui, buvo nutarta sekantį suruošti už dviejų metų Lietuvoje, tai yra 1991. Taip ir įvyko. Septintojo simpoziumo paskaitos vyko Vilniuje ir Kaune. Dalyvavo nemažas skaičius paskaitininkų ir kūrėjų iš JAV ir kitų šalių.

Aštuntasis suvažiavimas 1993 metais vyko vėl Chicagoje. Dalyvavo ir mokslininkai iš Lietuvos. Ne tiek daug, kaip šeštame, gal ne visi tokie "sunkiasvoriai" savo atsiekimais, bet vistiek gražus būrelis. Šio simpoziumo bendroji tema buvo "Išeivijos įnašas Lietuvai".

Skatiname kuo daugiau išeivijos mokslo ir kūrybos žmonių dalyvauti devintajame Mokslo ir kūrybos simpoziume. Tai - vienas iš renginių, kurie padės stiprinti tautos kamieno ir išeivijos ryšius, o juos stiprinti būtina.

Pranešimų tezes iki rugsėjo 30 d. reikia siųsti elektroniniu paštu: mkstezes@uj.pfi.lt arba paštu: Studentų g. 39, VPU Teorinės fizikos katedra, 2034 Vilnius. Taip pat siųskite nespaltotą 4x6 autoriaus nuotrauką tuo pačiu adresu. Ryšis su organizaciniu komitetu elektroniniu paštu: mks95@uj.pfi.lt (be taško).

Smulkesnė informacija apie simpoziumą, programą, kelionę, apsistojimą bus paskelbta spaudoje ateityje. Šiais ir kitais klausimais galite kreiptis į arch. Albertą Kerelį, 9525 S. 79th Ave., Hickory Hills, IL 60457. Tel. 708-599-2000.

Dr. Vitolis E. Vengris, JAV LB Krašto Valdybos vicepirmininkas mokslo reikalams

URM PAREIŠKIMAS DĖL ĮVYKIŲ BUVUSIOJE JUGOSLAVIJOJE

"Lietuva smerkia konfliktu buvusioje Jugoslavijoje metu vykdomas akcijas, nukreiptas prieš civilius gyventojus. Lietuva yra prieš agresiją, etninį valymą ir bet kokius kitus veiksmus, kurie pažeidžia pasaulinę Žmogaus teisių chartiją, humanitarinės teisės ir karybos principus, taip pat ir elementarias civilizuoto elgesio formas", sakoma Lietuvos užsienio reikalų ministerijos pareiškimė.

URM Informacijos ir spaudos skyriaus išplatintame pareiškimė rašoma, kad Lietuva palaiko JT, NATO, kitų tarptautinių organizacijų pastangas konfliktui sureguliuoti. Lietuva remia Jungtinių Tautų taikos palaikymo

buvusioje Jugoslavijoje misiją, kurioje dalyvauja ir Lietuvos kariai. Rūpindamasi šios misijos veiksmingumu ir saugumu, Lietuva ragina visas konfliktu puses laikytis tarptautinės bendrijos pastangomis priimtų sprendimų, sudaryti tinkamas sąlygas šiai misijai ir kitoms kompetentingoms tarptautinėms organizacijoms realizuoti kilnias taikos palaikymo ir humanitarinės pagalbos funkcijas.

Pastarųjų dienų įvykiai Kroatijoje, Bosnijoje ir Hercegovinoje kelia potencialią grėsmę ir Lietuvos karių, atliekančių taikos palaikymo funkcijas, saugumui bei galimybei toliau apsaugoti regioną nuo humanitarinės katas-

LEONAS KRIAUCELIŪNAS LIETUVOS VETERINARIJOS AKADEMIJOS GARBĖS DAKTARAS

Įžymiam Amerikos lietuvių veikėjui dr. Leonui Kriaučeliūnui Lietuvos Veterinarijos akademijos Taryba š.m. kovo 22 d. už nuopelnus stiprinant Akademijos materialinę bazę, paramą Akademijai ruošiant specialistus bei mokslininkus suteikė Lietuvos Veterinarijos akademijos Garbės Daktaro vardą.

Dr. Leono Kriaučeliūno visuomeninė veikla Amerikos lietuvių bendruomenėje tiek plati ir įvairiapusė, jog vien jo citoms ir einamoms pareigoms įvairiose lietuviškose organizacijose išsivardinti, jo nuveiktiems darbams suminėti nepakaktų, kaip sakoma, net ir "jaučio odos". Bet gi, turbūt, to net ir neverta daryti, nes apie jo veiklą spaudoje jau labai daug rašyta ir ji yra visiems akivaizdi ir jaučiama. Trumpai gi galima tik pasakyti, jog tai žmogus neišsenkan-

Dr. Leonas Kriaučeliūnas

čios energijos, negailėjęs ir dabar negailintis jėgų ir lėšų visose lietuviškos veiklos srityse, tiek labdaros, tiek kultūros, tiek ir politikos. Taip buvo anksčiau, kada

reikėjo remti Lietuvos laisvės reikalus sovietų okupacijos metu, taip yra ir dabar, kada reikia įtvirtinti ir puoselėti atgautą nepriklausomybę.

...kur vanduo saldesnis už vyną, kur kalba gražesnė už muziką, ten – mano Lietuva

(Dr. Leono Kriaučeliūno pokalbis su Lietuvos Veterinarijos akademijos laikraščio "Gyvulininkystės specialistas" redaktore Marija Gečiene).

Gerbiamas Daktare, malonu Jus matyti vėl mūsų Akademijoje – ypač malonu, kad atvykote su konkrečia pagalba – įrengti Veterinarijos akademijai naują labai reikalingą pastatą – smulkių gyvulių kliniką.

Akademijos laikraščio skaitytojams būtų įdomu sužinoti, kaip kilo Jums mintis apie šią statybą Lietuvoje?

Lietuvos veterinarijos akademija – manoji Alma Mater. Joje studijavau nuo 1940 m. iki 1944 metų. Baigiau 8 semestrus. 1944 metų pavasarį, baigęs 8-tą semestrą, buvau paskirtas atlikti praktikos į Marijampolę, pas tuometinį apskrities gydytoją dr. J. Kubilių. Karo audroms siaučiant ir antrajai rusų okupacijai besiant, grįžau į tėviškę – Vilkaviškio raj. Žaliosios valsčių ir drauge su tėvais bei seserimi pasitraukėme į Vokietiją. Pasibaigus karui, 1945 m. rudenį įstojau į Hanoverio aukštąją veterinarijos mokyklą baigti studijų. Reikėjo pakartoti 2 semestrus, tuomet buvo leista laikyti egzaminus. 1946 m. išlaikęs egzaminus ir atlikęs praktiką, įgijau teisę užsiimti veterinarijos praktika Vokietijoje. Negalvodamas pasilikti Vokietijoje, toje pačioje

mokykloje parengiau daktaratą iš chirurgijos disciplinos, apgyniau disertaciją ir man buvo suteiktas mokslų daktaro laipsnis. Kurį laiką dar dirbau praktinį veterinarijos darbą, o 1949 m. emigravau į Ameriką. Po ilgų ir sunkių pastangų gavau teisę laikyti egzaminus, ir juos išlaikęs, įgijau teisę verstis veterinarijos praktika.

1953 m. atidariau smulkių gyvulių ligoninę Chicago priemiestyje "Summit Animal Hospital", kurioje dirbau 38 metus. Nors išėjęs į pensiją, ligoninę parduviau, tačiau vieną dieną per savaitę joje dirbu kaip konsultantas.

Lietuvos veterinarijos akademijoje įgytos žinios davė man tvirtus pagrindus, tęsiant studijas Vokietijoje, o taip pat laikant egzaminus Amerikoje. Už tai esu dėkingas Veterinarijos akademijai bei jos tuometiniams dėstytojams, kuriuos menu su didele pagarba.

Noriu pasakyti, jog dirbant praktinį veterinarijos darbą, mane lydėjo sėkmė, todėl ir materialiai nesu skurdžius.

1992 m. pirmą kartą lankydamasis Lietuvoje, aplankiau ir Veterinarijos akade-

miją. Su tuometiniu rektoriumi dr. R. Karažija lankiausi Akademijos klinikose ir pastebėjau, kad klinikose ypač trūksta patalpų smulkių gyvulių ligoninei bei laboratorijų, kuriose būtų galima rengti studentus bei gydyti smulkiuosius gyvuliukus.

Pasitaręs su šeima, nutariau Akademijoje jau esama pastate įrengti šiuolaikinę modernią mažųjų gyvulių mokymo bei gydymo ligoninę su modernia aparatūra, kuri bus atvežta iš Amerikos.

Tai bus mano dovana Lietuvos veterinarijos akademijai, dovana mano Lietuvai. Tai būtų lyg atlyginimas už mano mokslą ir įgytas žinias Akademijoje.

Norėtume sužinoti Jūsų nuomonę apie mūsų veterinarijos gydytojų, dirbančių klinikose, kvalifikaciją.

Nelengvas klausimas. Iš savo patirties ir iš pokalbių su kai kuriais dabar studijuojančiais Akademijoje studentais, neabejodamas galiu tvirtinti, kad teorinių žinių išties netrūksta. Be abejo, trumpai viešėdamas Lietuvoje, neturėjau galimybės stebėti praktikos darbų, chirurgijos ir pan. Tačiau neabejoju, kad aukštas mokslo lygis ir įgytos žinios suteikia reikiamą kvalifikaciją veterinarijos gydytojams.

Noriu pasakyti, jog Akademija užmegzdama glaudžius ryšius su užsieniu, pelnytai gali didžiulis aukštos kvalifikacijos specialistais, atstovaujančiais Akademijai

LIETUVOS VETERINARIJOS AKADEMIJA

1995.03.23 Nr. 1-26 26 6

Dr. Leonui Kriaučeliūnui
13400 Parker Road, Lemont,
IL 60439 USA.

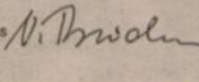
Gerbiamas Daktare,

Iškilingai Jums pranešame, kad Akademijos Taryba 1995 03 22 už ženklus nuopelnus stiprinant Akademijos materialinę bazę, paramą Akademijai ruošiant specialistus bei mokslininkus Jums suteikė Lietuvos veterinarijos akademijos Garbės Daktaro (Doctor Honoris Causa) vardą.

Sveikiname Jus su Garbės Daktaro vardo suteikimu, linkime Jums stiprios sveikatos, neblėstančios energijos lietuviybės palaikymo JAV lietuvių tarpe srityje.

Garbės Daktaro regalių įteikimo iškilmės planuojamos š.m. rudenį. Apie tai bus suderinta su Jumis ir papildomai informuosime.

Su pagarba

Rektorius
prof. V. Bižokas

Tarybos pirmininkas
doc. M. Tamašauskas

Lietuvos Veterinarijos akademijos laiškas L. Kriaučeliūnui, kuriame pranešama jam apie Garbės daktaro vardo suteikimą.

bei Lietuvai įvairiuose tarptautiniuose seminaruose bei suvažiavimuose. Tikrai labai skiriasi sąlygos, kuriomis dirba kolegos Amerikoje ir Lietuvoje. Didžiuliai kontrastai lyginant medicinos įrangą, farmacines medžiagas. "Lietuviški" gydytojai tikrai imlūs naujovėms, domisi pasauliniais veterinarijos pasiekimais, stengiasi naujoves įdiegti praktikoje, nuširdžiai dalijasi savo žiniomis bei patirtimi su užsieniečiais.

Mes džiaugiamės, kai atvykstate į svečius Lietuvon, o Jūs ar nesiilgite Lietuvos, ar nemanote atvykti į gimtąjį kraštą visam laikui?

Lietuvai atgavus laisvę ir nepriklausomybę, jau trečią kartą lankausi. Pirmą kartą atvažiavau į Lietuvą 1992 m., ir pirmoji mano kelionė iš Vilniaus buvo į Veterinarijos akademiją. O su tuometiniu rektoriumi dr. R. Karažija jau buvo užsimezgusi graži draugystė nuo 1979 m., kada susipažinome Maskvoje, Tarptautiniame veterinarijos gydytojų kongrese, kuriame aš dalyvavau su Amerikos veterinarijos gydytojų delegacija.

"Grįžimas namo" – grįžimas į gimtąjį kraštą jau komplikuotas. Trumpai atsakyčiau, kad ne. Bet šis atsakymas susietas su daugeliu aplinkybių. Iš Lietuvos išvykau prieš penkis dešimtmečius. Tai ilgas laiko tarpas. Giliai įleistos šaknys Amerikoje, Chicagoje. Ten šeima, ten vaikai, vaikaičiai. Ten palaidoti tėvai, sesuo, sūnus. Norėčiau pabrėžti, kad nelengva buvo prigyti svetima krašte, taip kaip suaugusį medį persodinti į naują vietą.

Labai abejoju, kad vėl persodintas čia, vargu ar prigyčiau, pritapčiau. Atvažiavęs čia randu savo Tėvynę, savo tėviškės žemę, bet visa kita pasikeitę. Nauja karta žmonių, skirtingos mintys, papročiai, ryškios dar okupacijos paliktos žymės, tad vargu ar pritapčiau, prigyčiau... Kas kita atvažiuoti į svečius, juk galima Lietuvą mylėti ir iš tolo, o ta meilė ir ilgesys gyvi mano širdy nuo išvykimo dienos 1944 m. liepos 26 d. Ši data mano biografijoje neištrinama ir niekad neužmirštama...

Ko palinkėtumėte mūsų Akademijos kolektyvui?

Norėčiau palinkėti visam Akademijos kolektyvui kuo geriausios sėkmės ir šviesios ateities. Esu užmezgęs artimus ryšius su Jūsų gerbiamu rektoriumi dr. V. Bižoku. Jis turi daug gerų planų ir sumanymų. Esant sunkiai ekonominei padėčiai, ne visi jo planai bus lengvai įgyvendinami. Noriu bent dalele prisidėti ir aš, įsteigdamas modernią mažųjų gyvulių ligoninę. Prisidėdamas prie bendrų Veterinarijos akademijos pastangų, teigiamai žiūriu į šios Alma Mater ateitį ir matau ją šviesią.

Dėkojame už atsakymus, linkime Dievo palaimos ir geros sveikatos Jums ir Jūsų šeimai. Džiaugiamės, kad Jūs tarsi Lietuvos girių ažuolas, pakėlęs gyvenimo vėjus ir audras, gražiai įsitvirtinote Amerikos žemėje, tačiau ypač džiugu, kad šio Lietuvos Ažuolo plėčiū ir dosnių šakų pavėsyje atsirado vietos ir Jūsų jaunystės svajų saugotojai – Veterinarijos akademijai.

Leiskite ištarti – iki naujų malonių susitikimų!

NUOTAikinga DIRVOS IR VILTIES draugijos GEGUŽINĖ

Rugpjūčio 13 d., sekmadienį, įvykusi Dirvos ir Vilties draugijos gegužinė, nežiūrint, kad šaulutė tikrai negailėjo spindulių ir vertė ieškoti pavėsio, sutraukė gana gausų Dirvos rėmėjų būrį. Jau ankstyvą popietę automobiliai viens po kito suko į Liudos ir Vinco Apanių gra-

žią sodybą, kurioje svečių jau laukė gegužinės šeimininkai.

Vilties draugijos valdybos pirmininkas Algirdas Matulionis atidarydamas gegužinę padėjo visiems atsilankiusiems. Jis pažymėjo, kad tuo atsilankymu jie parodė, jog remia Dirvą ir rūpinasi jos išlaikymu ateityje.

Po to jis pakvietė tarti žodį iš Chicagos atvykusį į šią gegužinę ALT sąjungos pirmininką dr. Leoną Kriaučeliūną. Padėkojęs už suteiktą galimybę pabendrauti su clevelandiečiais, L. Kriaučeliūnas, kuris šiltai pasveikino gegužinės dalyvius pasidžiaugė, kad Dirva dar turi gana ne-

Svečius prie įėjimo pasitiko Mečys Aukštuolis ir Giedrė Kijauskienė. Už jų – Vladas Blinstrubas ir Jonas Citulis.

Vilties draugijos pirmininkas Algirdas Matulionis atidaro gegužinę. Prie stalo sėdi: dr. V. Stankus, A. Giedraitienė ir E. Brazys.

Jaukiame pavėsyje įsikūrę gegužinės svečiai. Iš k.: K. Šukys, V. Januškis, N. ir A. Gincai ir R. Baltušis.

Pakili gegužinės nuotaika buvo visų veiduose. Nuotraukoje iš k.: Vilties draugijos valdybos narys V. Blinstrubas, Dirvos redaktorius A. Bundonis ir ALT S-gos pirmininkas dr. L. Kriaučeliūnas.

V. Bacevičiaus nuotr.

mažai jai prielankių rėmėjų ir kvietė visus nenutraukti paramos, nes sąlygos lietuviškai spaudai egzistuoti darosi vis sudėtingesnės.

Dr. L. Kriaučeliūno pasakytas mintis gegužinės dalyviai palydėjo aplodismentais ir, dar giliau pasitraukę į pavėsį, vaišinosi iš Lietuvių namų atvežtais valgiais ir mielių ponių – Albinos Bakūnienės, Ingridos Bublienės, Salomėjos Blinstrubienės, Noros Čecienės, Danutės Dundurienės, Natalijos Kaminskienės ir Giedrės Kijauskienės skanėstais. Visoms joms gegužinės rengėjai taria nuoširdų ačiū!

Kokia gegužinė be loterijos? Tad ir šį kartą vienas stalas buvo nukrautas akį viliojančiais laimikiais. Galbūt todėl loterijos bilietų platinėjimams nebuvo didelio vargo – gegužinės dalyviai noriai bilietus pirkė. Vėliau bilietų traukimui ir laimėjimų įteikimui išradinčiai ir sąmojingai vadovavo Pranas Raz-

gaitis ir Aleksas Petrauskis. Atrodo, visi, tiek laimėję, tiek ir nelaimėję, buvo patenkinti. Už tai padėka visiems skirusiems loterijai dovanas.

Didžiausia padėka priklauso Liudai ir Vincui Apaniams, kurie puikioje savo sodyboje suteikė prieglobstį šiai gegužinei. Graži ir maloni aplinka be abajonės buvo viena iš priežasčių, kėlusią gegužinės dalyvių nuotaiką. Tačiau vis tikrai tenka apgailestauti, jog gegužinėje vieno dalyko tai tikrai truko, o būtent truko skambios lietuviškos dainos.

Gegužinėje vyrausianti pakili nuotaika ir gausus dalyvių skaičius leidžia optimistiškiau galvoti apie ateitį. Galima tikėtis, jog artimiausieji metai Dirvai nebus per daug debesuoti ir apniukę.

Tad sėkmės Dirvos redakcijai, Vilties draugijos valdybai ir visiems Dirvos skaitytojams bei rėmėjams!

J. Kazlauskas

ALTO informacija

LIETUVOS PILIETYBĖS ĮSTATYMO PARUOŠIMAS bus galutinai svarstomas rugsėjo 4-9 dienomis Vilniuje. Prezidento dekretu tam tikslui sudarytoje komisijoje dalyvauja šeši Lietuvos Seimo nariai ir 12 užsienio lietuvių atstovų iš viso

pasaulio, - tai kraštų bendruomenių pirmininkai, Amerikos lietuvių tarybos atstovas ir teisininkas dr. B. Nemickas.

ALTO pirmininką pavaduodamas toje komisijoje dalyvauja dr. Jonas Genys.

TAUTOS ŠVENTĖ

rugsėjo septynioliktą dieną, sekmadienį, šv. Kazimiero parapijos patalpose

10:13 val. ryto vėliavų pakėlimas, vadovaujant šaulių Juozo Daumanto kuopos vadui Kaziui Karužai.

12:30 val. minėjimas viršutinėje parapijos salėje. Kalbą pasakys generalinis garbės konsulas Vytautas Čekanauskas. Meninę dalį atliks pianistas Rudolfas Budginas. Programą praves Daiva Čekanauskaitė

Po minėjimo kava ir užkandžiai.

Rengia Amerikos Lietuvių Tautinės Sąjungos Los Angeles skyrius

KONFERENCIJOS "APPLE VAKAR, ŠIANDIEN IR RYTOJ", ĮVYKUSIOS ANYKŠČIUOSE 1995 VIII 5-9 IŠVADOS

Konferencijos dalyviai aptarė penkerių metų APPLE veiklos rezultatus, įvertino juntamą bendrijos talką Lietuvoje vykstančiai švietimo reformai. Pripažinta šios veiklos reikšmė stiprinant Lietuvos mokytojų pasitikėjimą savo galiomis, diegiant demokratinius mokyklos gyvenimo principus, perteikiant naujus ugdymo metodus, ugdamant pagarbą vaikui kaip neįlygstamai vertybei. Pabrėžta kad APPLE darbo sėkmės pagrindas – Lietuvos pedagogų atvirumas naujovėms bei jų iniciatyvumas.

Konferencijos dalyviai yra įsitikinę, kad tolesnė APPLE veikla neabejotinai reikalinga pozityviai Lietuvos švietimo kaitai. Pripažinta, kad yra tęstinės ir plėstinės šios veiklos sritys:

- vasaros seminarų demokratinės vadybos, dalykų integravimo, pradinio ugdymo, pilietiškumo bei dorinio ugdymo, kritinio mąstymo, vaikų su negalia mokymo, grupinio mokymo bei kitų ugdymo būdų, pedagoginės psichologijos ir kitų dalykų kursai; kursų metu aktyviau skatintina mokytojų pedagoginė refleksija;

- metodinė parama regioniniams mokytojų švietimo centrams, jų kūrimosi skatinimas;

- konkrečių dalykinių žiemos seminarų organizavimas;

- labdaros Lietuvos mokykloms telkimas;

- mokytojų tarptautinių profesinių ryšių organizavimas ir jų rėmimas.

Pastebėta, kad savita vasaros seminarų bendravimo kultūra ir šių kultūrą kurianti

kursų organizavimo forma yra itin brangintina APPLE veiklos ypatybė.

Atsižvelgdami į reformos įtaką švietimo būklės kaitai, opias dabartinės mokyklos problemas bei pedagogų poreikius, konferencijos dalyviai siūlo APPLE veiklą papildyti:

- skatinti pedagogų novatoriško darbo tęstinumą bei keitimąsi patirtimi tarp vasaros seminarų (efektyvinti APPLE centro Vilniuje veiklą, skatinti kursų klausytojus rengti ilgalaikius darbo projektus bei pristatyti jų rezultatus kitame vasaros seminare, rengti APPLE kursų lankytojų susitikimus tarp vasaros seminarų, skatinti atitinkamų profilių mokyklų, mokytojų ir aukštųjų mokyklų dėstytojų profesinius ryšius);

- vasaros seminarų metu organizuoti darbą su mokyklų bendruomenių komandomis, svarstyti mokyklos filosofijos kūrimo bei jos įgyvendinimo būdus;

- rengti APPLE lektorių partnerius bei jų darbo tęsėjus Lietuvoje;

- ypatingą dėmesį skirti pilietiškumo ugdymui, šio ugdymo programą paversti visus kursus integruojančia programa;

- su specialiosios pedagogikos problemomis supažindinti visų kursų dalyvius, rengti kursus mokytojams, dirbantiems su negalios išteiktais vaikais, sprendžiantiems jų integravimo problemas;

- rengti kursus užimtumo ir kinezės terapeutams;

- skirti reikiamą dėmesį ypatingai gabių vaikų ugdymui.

mo metodams bei mokymo individualizavimo problemoms;

- rengti užsienio kalbų mokytojams vertėjavimo praktikos kursus;

- papildyti vasaros seminarus aktualia Lietuvos bei lietuvių išeivijos socialinio, kultūrinio ir politinio gyvenimo problematika, drauge su visuomenės atstovais nagrinėti mokyklos ir visuomenės ryšių klausimus, juos svarstyti diskusijų būreliuose;

- stengtis visų kursų dalyvius supažindinti su socialinio darbo problemomis;

- nuosekliai plėsti APPLE veiklos geografiją Lietuvoje, skirti dėmesį Rytų Lietuvos švietimo problemoms;

- tobulinti vasaros kursų organizavimą, išskiriant tęstinius ir vienkartinis kursus;

- išsamiau supažindinti JAV lektorius su Lietuvos švietimo problemomis, stengtis iš anksto pateikti jiems APPLE vasaros kursų temas, sudaryti galimybę bendrauti su atitinkamų sričių Lietuvos ekspertais, sudaryti deramas buitines sąlygas JAV lektorių darbui Lietuvoje;

- įtraukti į vasaros seminarus naujas temas: ugdymo filosofiją, mokymą apie vertinimo sistemas ir būdus, mokymosi motyvacijos ir mokymosi įgūdžių problemas, šeimos pedagogiką, švietimo ekonomiką, socialiniams darbuotojams skirtą kursą pritaikyti ir klasių vadovams;

- vasaros kursų metu rengti vienkartinis seminarus atskirose mokyklose;

- stengtis parūpinti švietimo centrams periodinių užsienio pedagogikos leidinių;

- skatinti "Mokyklos" redakciją rengti atskirus numerius APPLE kursų pagrindu (pvz. skirtus specialiajai pedagogikai, naujiems ugdymo metodams, pilietiniam ugdymui ir t.t.);

- atverti vasaros seminarus pedagogus rengiančių mokyklų dėstytojams bei studentams, švietimo inspektoriams bei Ministerijos, apskričių ir savivaldybių švietimo administratoriams;

- atkreipti dėmesį į klasių vadovų kvalifikacijos problemas, rengti jiems specialius kursus;

- skatinti mokyklas ir mokytojus atsiverti šiuolaikinės visuomenės problematikai, diegiant probleminio bei projekcinio mokymo metodus, siesti ugdymo turinį su gyvenimo aktualijomis;

- skatinti pedagogų mokslinius tyrimus bei bendrą Lietuvos ir JAV edukologijos projektų kūrimą ir įgyvendinimą;

- aktyviau skleisti infor-

maciją apie įvairią APPLE veiklą, svarstyti galimybę leisti periodinį metodinį APPLE leidinį lietuvių ir anglų kalbomis.

Konferencijos dalyviai nuoširdžiai dėkoja Lietuvos švietimo ir mokslo ministerijai, Lietuvos pedagogų kvalifikacijos institutui, JAV Informacijos agentūrai, Lietuvių fondui, Lietuvių tautos fondui, atviros Lietuvos Fondui, savivaldybių švietimo skyriams, švietimo centrums už talką įgyvendinant ligšiolinę APPLE darbų programą, išsako įsitikinimą, kad šios institucijos bus tolesnės APPLE veiklos partnerės arba rėmėjos, ir patys išpareigoja remti konferencijos pasiūlymų įgyvendinimą.

DEŠIMTIES METŲ MIRTIES SUKAKTIS

A. A. PETRAS SAKAS

Amžinybėn iškeliavo 1985 metų rugsėjo dešimtą dieną ir buvo palaidotas Glendale, Kalifornijoje. Pereitų metų birželio dvidešimt aštuntą amžinam poilsiui prisiglaudė pasiilgoje gimtinėje, Šeduvos parapijos kapinėse, savo artimųjų tarpe.

Prelatas Jonas Kučingis šv. Kazimiero Bažnyčioje Los Angeles mieste už a.a. Petro sielą atnašaus dešimtį šv. Mišių, užbaigiant rugsėjo tryliktą dieną, trečiadienį, vienuoliktą valandą ryto.

Prašau prisiminti Velionį savo maldose.

Žmona Rūta Sakienė

TRISDEŠIMT TREČIAS

Dirvos novelės Konkursas

DVI PREMIJOS

Pirmoji – 500 dolerių

Antroji – 300 dolerių

skiriamos iš

A.A. SIMO KAŠELIONIO

palikimo, kurį tvarko Korp! Neo-Lithuania

Tema: Autoriams suteikiama neribojama teisė novelės temą, turinį ir pobūdį patiems pasirinkti.

Laikas: Paskutinė rankraščiu įteikti data 1995 metų rugsėjo 15 d. (pašto antspaudas).

Adresas rankraščiams siųsti:

Dirva, Novelės konkursas,
P.O. Box 19191
Cleveland, Ohio 44119-0191

Konkurse kviečiami dalyvauti visi lietuviai rašytojai, gyvenant Lietuvoje, JAV ar bet kuriam kitame krašte.

Paruošimas: Konkursui siunčiami rankraščiai būtinau privalo būti parašyti rašomąja mašinėle ir pasirašomi spapyvardžiu. Tas pats slapyvardis užrašomas ant priedamo uždaro vokelio, kuriame įdėta autoriaus tikroji pavardė, adresas ir telefono numeris. Tikslai laimėjusio vokelis bus atidarytas.

Nepremijuoti rankraščiai gražinami tikslai autoriams prašant, jų nurodytu adresu.

Jury komisija iš trijų narių sprendžia kas premijuotina paprasta balsų dauguma.

Neringos stovykloje Vermonte meno pamokoje. Iš k.: Dalia Slavikaitė, Daina Žiaugraitė, Angelika Kazakaitė, Julija Sajauskaitė, Julija Slavikaitė, Loreta Kazakaitė, Siga Vaškytė, Rita Bradūnaitė, Lina Šeštokaitė, Alė Mikalauskas – Klimas. L.R. Kulbienės nuotr.

DVIRAČIU Į LIETUVĄ

Edmundas Čapas
(Tėsinys. Pradžia Nr.21)

Vartų tarnautoja, pradėjusi leisti automobilius į keltą, leido ir kažką antrą automobilį iš antrosios eilės, nepaisydama to, kad kiekvienas laukiantysis pirmoje eilėje atvyko anksčiau ir laukė ilgiau! Plaukdamas keltu ir pirmyn, ir atgal, pirmą kartą Lietuvoje susidūriau su 6-10 metų elgetaujanciais berniukais, ir ypač iš užsieniečių.

Živilė ir aš išskubėjome nuo kelto į aikštę, kur stovėjo daugybė kioskų, darančių neblogą pelną iš keliautojų,

su daug langų, paprastai apremintų spalvingomis langinėmis, su šiaudiniais stogais ir šuliniais kiemuose.

Pavažiavę už Juodkrantės keletą kilometrų sustojome ir užlipome laipteliais į aukštą kalvą, iš kur atsivėrė nuostabus vaizdas. Neringa – dalis ilgo, siauro Kuršių Nerijos pusiasalio, neplatesnio negu 4 km, prasidedančio Kaliningrado srityje ir besibaigiančio ties Klaipėda. Vienoje jo pusėje yra Baltijos jūra su nesibaigiančia pakran-

Nidoje buvo viskas, ką tik buvau girdėjęs bei skaitęs apie ją ir dar daugiau!...

Autoriaus nuotr.

nespėtume pamatyti visko! Aš manau, kad vieną dieną apie šią vietą sužinos Hollywoodas ir panaudos ją kaip kitą pasaulį. Šios kopos – tai pats didžiausias mano išpūdis Neringoje! Jos masyvios ir aukštos, visos skirtingos ir paslaptingos. Kiekvieną kartą, kai tik užkopdavau į viršūnę – naujas, nematytas slėnis atsivėrdavo po kojomis, o kita aukšta kopos ketera laukdavo manęs kitoje slėnio pusėje. Visos smėlio kopos ribojamos Kuršių marių, o ne Baltijos jūros. Mano tikslas

šie kaimeliai gali išaugti į puikius kurortus, bet dar daug ko trūksta, kad jie pasivytų Nidą.

Nidoje buvo viskas, ką tik buvau girdėjęs apie ją ir dar daugiau! Miestelis kalvotas ir nemažas, su įvairiausiais poilsio namais, viešbučiais ir gyvenamaisiais pastatais. Labai nedaug nuosavų namų, bet jie visi seni, gerai sutvarkyti ir su margais kiemais. Prie marių prisiglaudusi nedidelė prieplauka, kur pamatysi ir senų žvejų laivelį, ir mažųjų jachtų, ir pra-

skirtingai nuo anksčiau aplankytų kopų, augmenijos čia buvo nedaug, tik keletas krūmokšnių. Be to, ši "Visų kopų Motina" (taip aš ją pradėjau vadinti) tęsėsi daug kilometrų tolyn ir anapus, už sienos į Kaliningrado sritį.

Vaikštinėdami palei šios kopos kraštą aiškiai matėme ženklus, draudžiančius leisti žemyn kopos šonu. Akivaizdu, jei tūkstančiai turistų taip elgtųsi, tai kopa palengva tapytų vis plokštesne ir pradingtų Kuršių mariose! (Vėliau, kai mes buvome pakrantėje, iš

Visuose Neringos miesteliuose ir kaimuose namai gražiai sutvarkyti ir išpuošti.

Autoriaus nuotr.

ir pradėjome važiuoti į pietus vieninteliu keliu, einančiu per Neringą. Šis kelias man priminė parko kelius, įprastus JAV, apsuptus nesibaigiančiais spygliuočių miškais. Netrukus turėjome sustoti ir sumokėti mokestį (apie 25 rb), nustatytą už keliavimą tolyn, į Juodkrantę, ir į labiausiai patrauklų Neringos kurortinį miestelį – Nidą.

Kelias ėjo tiesiai per Juodkrantę, besiplečiantį iš žvejų kaimelio į kurortinį miestelį Neringos centre. Trumpam sustojome, norėdami pamatyti seną mažą liuteronų bažnytelę (vokiškos architektūros), bet ji buvo uždaryta. Šalia bažnyčios pamačiau nuostabią žmogaus dydžio Kristaus, laikančio ir priglaudusio kryžių prie Savęs, skulptūrą. Jos nepaprastumas buvo dar ir tai, kad ji buvo išskaptuota iš nudžiūvusio, bet dar stovinčio medžio kamieno! Juodkrantėje pirmą kartą pamačiau mėlynai nudažytus namus, kurie buvo skirtingų atspalvių – šviesūs ir linksni – visuose Neringos miesteliuose ir kaimuose. Nameliai gražiai sutvarkyti,

te, pilna švaraus, balto smėlio, tokio pat kaip ir Palangoje. (Žinoma, šioje pakrantėje – ir Neringoje ir Palangoje buvo galima rasti gintaro gabalėlių; Živilėi ir man pasisekė jų prisirinkti šios kelionės metu). Nuo mūsų aukštos kalvos dešinėje aiškiai matėsi Baltijos jūra ir įprasti kariniai stebėjimo bokšteliai pakrantėje. Galėjai matyti ir viso Neringos kelio ilgį į Nidą, iš kur blyksėjo švieselėmis švyturys, o rytuose mėlynas Kuršių marias už aukštų smėlio kopų virtinės. Visas pusiasalis buvo padengtas arba žmonių pasodintu mišku, arba smėlio pakrante ir kopomis. Išskyrus šiukšlių krūvą, bjauriai rėžiančią akį už kelių metrų nuo tos vietos, kur stovėjome, vaizdas buvo fantastinis!

Abu sutikome geriau apžiūrėti kopų grandinę Neringos centre, gamtos rajoną, kur jauteisi labai nutolęs nuo visų civilizacijos formų. Tikriausiai dar ir todėl jas vadina Mirusiomis kopomis. Ten mes praleidome ištisas dvi valandas, būtume galėję prabūti ten ir dvi dienas, ir tai

Užkopus ant didžiosios Nidos kopos, atsiveria nuostabus vaizdas - vienoje pusėje Baltijos jūra, kitoje Kuršių marios, o po kojomis, kur tik nežengsi, baltas švelnus smėlis.

Autoriaus nuotr.

buvo užkopti į paskutinę, arčiausiai Kuršių marių nusidriekusi kopų eilę. Ją pasiekęs nusileidau žemyn, prie vandens. Marios buvo ramios, lyg tvenkynys, su siaura pakrante, prispausta prie kopų sienų. Vanduo atrodė be gyvybės ženklų – žinojau, kad marios gana užterštos, nors žvejai čia tebežvejoja iš savo valčių.

Prieš atvykdami į Nidą trumpai apsilankėme dviejuose žvejų kaimeliuose – Pervelkoje ir Preiloje. Abu buvo ramūs, su daugybe įdomių spalvingų namelių. Per ateinančius kelerius metus

moginių poilsiautojams skirtų valčių. Nida labai miškinga, medžių nėra tik ties prieplauka ir marių pakrantėje ir, žinoma, ant didžiosios kopos.

Užsisakę poilsio namuose kambarius (kainavo mažiau negu \$5 už naktį), išėjome pasivaikščioti po miestelio centrą, papietavome restoranelyje ir grįžę gerai pailsėjome. Kitą dieną mediniais laiptais kopėme į Nidos didžiosios kopos viršūnę, kuri buvo iškilusi virš Kuršių marių lyg 10 aukštų (mažiausiai) namas. Užkopę į viršų galėjome vaikštinėti šimtus metrų po švarų, baltą smėlį.

toli matėme apie 50 vokiečių turistų, besileidžiančių žemyn kopos šonu ir paliekančių daug didelių pėdų, o didžiulis smėlio kiekis buvo nuslinkęs žemyn.)

Kad pasiektume Baltijos jūros pakrantės plažą, turėjome grįžti atgal ir kirsti pagrindinį kelią. Pūtė labai stiprus šaltas vėjas iš vakarų, sukeldamas nuostabias bangas: pirmą kartą Baltija pasirodė man kaip tikra didžiulė jūra.

(Bus daugiau)

GARBĖS KAINA

Vincas Vijetka

Gražiausiais Lietuvos nepriklausomybės laikais buvo švenčiama Karo mokyklos pabaigtuvių šventė. Prezidentas Smetona kardu trinkelėdavo per petį būsimam karininkui, o gal generolui ir pasakydavo: "be reikalo nepakelk ir be garbės nenuleisk". Taigi garbė buvo galima iškovoti kardu. Tą labai gerai žinojo 18-jo amžiaus riteriai, kurie dvikovose apgindavo savo ir savo damų garbę.

Anais gerais laikais garbė buvo nepigiai perkamas reikalas. Dvikovoje tekdavo apmokėti gyvybę. Tik buvo neaišku ar negarbingasis žuvo ar garbingasis prarado gyvybę. Net toks garsus poetas Puškinas buvo nukautas ir dar šiandien niekas nežino, kuris iš jų buvo negarbingas. Viskas pasikeitė dvidešimtojo amžiuje.

Kažkuris prancūzų generolas pareiškė, kad "geriausias ginimasis yra puolimas" ir jis taip darė ir laimėjo. Dabar gerai žinomi sukčiai naudoja tą pačią taktiką. Jie velka į teismą tuos, kurie iškėlė jų blogus darbelius. Ir tuoškie per galvą milijoninę sumom pasikvietę suktus advokatus. Mat šiandien garbė matuojama doleriais. O sukčiai savo garbę įvertina labai aukštai.

Kiekviena lietuviška organizacija turi garbės teismą, kurį iškilmingai išsirenka. Tai tie prakilnūs asmenys turi spręsti garbės reikalus. Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdovai nutarė, kad šis teismas per menkas. Ką gi. Jie neturi gražių teismo rūmų. Jie neturi policijos, kad atvestų nusikaltėlių retežiais surakintą. Jau vien dėl tokio vaizdo užtektų atpirkti garbę. O dabar. Tik Garbės

teismas. O ten nežinia, kas tokie. Gal jie pakreips teisybės kalaviją ne ta kryptimi. Tad turint giminių advokatų tarpe, pirmyn į tikrą teismą.

Man atrodo, kad garbės jausmas ateina kartu su ūsais. Kada dar ūsai neželia, tai ir nejausti, kas ta garbė. Sakysime, pakvieti damą šokiui. O ji papučia nosį ir atsisako nepateikdama rimtos priežasties. Aišku, kad ji nenori su tavim apsikabinti ir laukia šaunesnio už tave. Tai yra tiesioginis garbės įžeidimas. Bet, užgniauži skausmą širdyje. Norėtum nusišauti, bet neturi su kuo. Tad kraujuojanti sužeista garbė lieka tavvyje. Ir stengiesi, kad niekas nematytų kaip tavo garbė buvo suniokota.

Štai Lietuvos premjeras Šleževičius pasijuto įžeistas ir patraukė į teismą Vytautą Landsbergį, kad šis suniokojo jo garbę. Šleževičius savo garbę įvertino 10.000 litų. Teismas, persvarstęs Šleževičiaus garbės nutarė, kad ji verta tik 6.000 litų. Kas atitiktų 1500 dolerių, oficialiai skaičiuojant. Bet juodojoje biržoje tai būtų gal tik 500 dolerių. Pamatyti bokso rungtynes kainuoja \$1500.

Mano draugas Florijonas man sako:

– Matai kaip atpigo garbė. Sovietiniais laikais už ministro garbės nuplėšimą tikras Sibiras būtų buvęs. O juk jis buvo ministru. O dabar pasitenkino keliais doleriais. Aš tau turiu pasiūlymą. Tu duok dolerių ir aš duosiu ir mes nuplėšime Šleževičiaus garbę. Gal nereikės ir teismo. Susiderėsime, kur nors susitikę.

Paskui Florijonas pagalvojo, pagalvojo ir sako:

– Palaukime, kol garbė

(Atkelta iš 2 psl.)

į respublikonų pusę. Atstovų Rūmuose perėjo tik vienas demokratas, kongresmenas Nathan Deal iš Georgijos. Šiuo metu Georgijos valstijos 11 atstovų delegacija susideda iš aštuonių baltų respublikonų ir trijų juodų demokratų. Dar neseniai pietinių valstijų politikoje vyravo demokratai. Pastaruoju metu JAV 79 buvę demokratai pasivadino respublikonais, iš jų tik 12 nėra iš pietinių valstijų.

Demokratai suskilę?

Stebėtojai mano, kad demokratų partijai reikėtų paieškoti naujos vadovybės. Partija yra susiskaldžiusi net ir Kongrese, kur dažnai juodieji atstovai ar atstovės moterys kelia savo reikalavimus, nepaisydami partijos gairių. Ypač nepriklausomai nuo centro laikosi jaunieji Kongreso nariai, kurių pažiūros dažnai sutampa su respublikonų partijos pažiūromis. Kairieji demokratai tvirtina, kad pats prezidentas, į kompromisus linkęs, atsisakė senųjų partijos principų ir bendradarbiauja su respublikonais. Viena iš trijų demokratų partijos grupių mano, kad prezidentui reikėtų laikytis vidurio kelio, vidurinės amerikiečių klasės. Šiai grupei vadovauja Baltųjų Rūmų štabo viršininkas Dave McCurdy. Kairiųjų demokratų gruputei vadovauja kongresmenas Dick Gephardt ir senatorius Bob Kerrey iš Nebraska. Jie siekia partijos bendro kelio su darbininkais, jų profesinėmis sąjungomis. Nuosaikūs demokratai mano, kad reikia neatmesti demokratų balsuotojų ir dešinėje

atpigs. Galėsi už menkniekius nupirkti. Infliacija gali būti tokia, kad galėsi trinkelėti Šleževičiui antausį ir atsipirkti su puse dolerio. Ta proga mudu su Florijonu emėme skaičiuoti, kiek kainuotų kitų dabartinių valdovų garbės kaina. Priėjome išvados, kad prieinama.

Iš visur apie viską

politinės skalės pusėje. Šios grupės vadovu laikomas pragmatiškas milijonierius Robert Rubin, izdo sekretorius, kuris išpėja prezidentą ir kitus vadovaujančius demokratų neatstumti Amerikos korporacijų. Tarp kairiųjų demokratų aktyviai savo pažiūras skleidžia darbo sekretorius Robert Reich. Jam dažnai pritarianti ir prezidento žmona Hillary bei prezidento artimas patarėjas George Stephanopoulos.

Nemažai prezidentui kenkia respublikonų dominuojamo Kongreso tyrinėjimai. Jau ilgai tiriama Whitewater afera ir religinio kulto vado David Koresh Waco, Texas užpuolimo skandalas. Atstovų Rūmuose aštuonias dienas buvo kalbama apie įvykius 1993 m. vasario mėn. Teisingumo sekretorė Janet Reno prisiėmė visą atsakomybę už įvykius, kuriuose žuvo keturi federalinio Tabako, Alkoholio ir Ginklų biuro tarnautojai ir 81 kulto narys. Specialus Senato komitetas tyrinėjo, kodėl ir kaip žuvo ar nusižudė Baltųjų Rūmų patarėjas Vince Foster. Specialius tyrimus pradėjo ir Atstovų rūmų bankų komitetas. Neutralūs stebėtojai klausia, kodėl vėl tyrinėjami jau daug sykių tirti klausimai, jų tarpe ir abiejų Kongreso rūmų apklausinėjimai pernai. Tardymai ir kvotos tais klausimais buvo praversti Kongrese, o specialaus prokuroro Kenneth Starr – dar tęsiasi. Atsakymas – bandoma pakenkti prezidentui Clintonui kiek galima daugiau prieš artėjančius 1996 m. rinkimus.

Ar generolas?

Kada buvusio kandidato į prezidento vietą Ross Perot šalininkai svarstė Dallas mieste trečiosios partijos steigimo klausimą, buvęs JAV jungtinio kariuomenės štabo viršininkas gen. Colin Powell, klausėsi pasiūlymų ir klausimų, ar jis nesutiktų kandidatuoti į prezidento vietą kaip

trečiosios partijos kandidatas. Jis atsakė, jog jis studijavęs JAV konstituciją ir rašęs, kad JAV prezidentu būti nėra būtina priklausyti jokiai politinei partijai. Vis daugiau amerikiečių mano, kad generolas būtų geras kandidatas, nors niekas tikrai nežino, kuriai partijai jis artimesnis: demokratams ar respublikonams. Gen. Powell rašo savo atsiminimus, važinėja sakydamas kalbas jį pakvietusioms organizacijoms, palieka visur gerą įspūdį. Kartu jis lieka politinė mįslė. Klausiamas įvairių pažiūrų žmonių, ką jis darytų vienu ar kitu požiūriu, generolas atsako, jog jis dar tik ugdo savo politinę pasaulėžiūrą.

Pats geriausias?

Užsienio spaudoje artėjančių JAV rinkimų klausimai irgi nagrinėjami. Britanijoje manoma, kad vienas geriausių respublikonų partijos kandidatų tarpe yra Indianos senatorius Richard Lugar, ilgametis Senato užsienio reikalų komiteto pirmininkas. Buvęs Indianapolio miesto meras, į Senatą išrinktas 1977 m., sen. Lugar buvo laivyno karininkas, Rhodes stipendijos laimėtojas, nuosaikus konservatorius. Jam gerai pažįstamos Amerikos problemos, kaip buvusiam miesto merui. Jis Indianoje turi 600 akrų ūkį, yra susipažinęs su žemės ūkio problemomis, kartu gerai pažįsta užsienio politikos reikalus, su savo žmona yra išgyvenęs 38 metus, turi keturis vaikus ir septynis vaikaičius. Jaunystėje buvo iškilus skautas, dabar pirmininkauja Senato žemės ūkio komitetui. Stebėtojų nuomone, sen. Lugar rinkimų kampanijai lengvai surinktų apie 10 mil. dol. Jo vienintelė silpnybė, jis nėra uždegantis kalbėtojas, nors savo kalbose dažnai šypsosi ir atidengia įdomių naujų planų.

LINAS VYŠNIONIS Advokatas

Telefonas (216) 383-0225

24400 Highland Road, Suite 9 • Richmond Hts, OH 44143

TRANSPAK

Siuntiniai į Lietuvą pristatomi į namus.
Skubiems siuntiniams - AIR CARGO.

Komercinės siuntos pagal susitarimą.
MAISTO SIUNTINIAI nuo \$29.- iki \$98.-

Aukštos kokybės maisto produktai

Pageidaujant prisiųsime smulkia informaciją.

Rūta Degutienė, 28262 Chardon Rd.
Willoughby Hills, OH 44092

Tel. 216-943-4662

Dirbame nuo 1987 m.

TRANSPAK, 2638 W. 69th St.
Chicago, IL 60629 Tel. 312-436-7772

Experienced Cook Days, Behind Gateway Apres Vous Cafe

2120 East 4th St. Cleveland
Apply in person.
241-0888

Dishwashers – Days Apres Vous Cafe

2120 East 4th St.
Cleveland Behind Gateway
-Apply in person – 241-0888

NEPAMIRŠKITE
ATNAUJINI
DIRVOS
PRENUMERATĄ

EUROPA TRAVEL 692-1700

LOWEST AIR FARES
available – worldwide

EXPERTS ON TRAVEL
TO E. EUROPE

passports • visas
prepaid tickets

SERVING OUR COMMUNITY FOR OVER
35 YEARS

"LEADERS IN LOW COST TRAVEL"

CHICAGOS "LITUANICOS" FUTBOLININKAI LAIMĖJO AUKSO MEDALIUS

Iš V-jų Pasaulio lietuvių sporto žaidynių, kurios vyko liepos 30-rugpjūčio 5 dienomis Lietuvoje, "Lituanicos" futbolo komandos žaidėjai sugrįžo pasipuošę aukso medaliais. Tai buvo vienintelė užsienio lietuvių komanda, kuri žaidynėse pelnė aukščiausius apdovanojimus.

Tiesa, "Lituanicoje" kaip ir kai kuriose kitose užsienio lietuvių įvairių šakų komandose, matėsi dalis talkininkų iš Lietuvos, kadangi ne visi futbolininkai dėl įvairių priežasčių galėjo leisti į tolimą kelionę. Dalis žaidėjų prisijungė iš kitų JAV miestų, o penki buvo rasti Lietuvoje. Du iš jų "Lituanikai" parūpino anksčiau į Lietuvą nuvykęs chicagietis Marius Vygas, kuris, besitreniruodamas Vilniaus "Panerio" komandoje, prikalbino du tos komandos jaunuolius per žaidynes įsijungti "Lituanicon". Kitas talkininkas buvo iš Kaliningrado, tai Algirdas Dobilas, kuris pats pareiškė norą prisijungti prie "Lituanicos".

Žaidynių futbolo vadovybė, nesitikėdama tokio gero "Lituanicos" pasirodymo, komandą priskyrė prie veteranų. Čia ji neturėjo jokio vargo susitvarkyti su varžovais: pirmose rungtynėse ji įveikė Šiaulius 7-1, o finale – Klaipėdą 5-0. Daugiausia įvarčių įmušė "Lituanicos" ir St. Xavier universiteto žvaigždė – Virgis Žuromskas (5). Po du įvarčius pelnė Michigano universiteto lyderis Aud-

rius Penkauskas ir Baltimorės miesto atstovai – Mykolas ir Audrius Veliuonos. Vieną įvartį pridėjo chicagietis Marius Vygantas.

Chicagiečiai buvo pareiškę norą varžytis su vyrų grupės nugalėtojais, bet tam pritrūko laiko. Tačiau žaidynių uždarymo dieną – rugpjūčio 5-ją mūsų šaliai Kaune sužaidė draugiškas rungtynes su viena iš geresniųjų Lietuvos profesionalų vienuolių – Kauno FK "Kaunu". Žinoma, profesionalams jie turėjo nusileisti 7-0.

"Lituanicos" komandai išvykoje vadovavo Gediminas Bielskus ir Albertas Glavinskas, kurių rūpesčiu ir sumanumu lengvai iškovoti aukso medaliai, apie ką niekas Chicagoje ir Lietuvoje nespėjo. Tiek šie vyrai, tiek kiti komandos nariai buvo labai patenkinti gražiu priėmimu Lietuvoje, išpūdinga žaidynių atidarymo programa, kuri, jų teigimu, prilygo televizijoje matytiems ankstesnių olimpinių žaidimų atidarymams. Jaudinantis buvo asmeniškai susitikimai, bendravimai su kitais sportininkais ir artimaisiais, kas ilgai neišblės iš atminties.

Iš žaidynių grįžusieji (daugumas parvažiavo rugpjūčio 13 d.) parsivežė ne tik gerus išpūdžius bei aukso medalius, bet ir video įrašų ir nuotraukų, ką vėliau galės pamatyti platesnė publika.

E.Š.

Chicagos "Lituanicos" futbolo komanda su talkininkais iš kitur Vilniuje, laimėjusi V Pasaulio lietuvių sporto žaidynių aukso medalius. Nuotrauka iš Ed. Šulaičio archyvo.

GYVENIMIŠKOS ĮVAIRENybės

Gerardas Juškėnas

AMA PRABILO

American Medical Association – Amerikos gydytojų sąjunga nesenai griežtai pasisakė prieš tabako promonę. Cigarečių gamintojai apgaudinėjo žmones, nusišėdami ilgamečius tyrimus apie tabako kenkimą sveikatai.

Dabar AMA reikalauja uždrausti tabako skelbimus ir eksportą. Politikai ir tyrinėtojai turėtų nepriimti jokių lėšų arba aukų iš tabako pramonės.

AMA pirmininkas dr. Lonnie Bristow pareiškė, kad tabako pramonė, – "klaidino, davė neteisingus nurodymus ir apgaudinėjo Amerikos žmones".

JAMA – medicinos žurnale tyrinėtojai tvirtina:

* Pramonės mokslininkai jau 1960 metais nurodė, kad cigarečių derva sukelia gyvuliams vėžį.

* Bendrovių mokslininkai ir advokatai jau 1962 m. konstatavo, kad nikotinas yra narkotinė medžiaga.

* Pramonės advokatai skatino mokslininkus neskelbti duomenų apie tabako kenkimą sveikatai. JAMA žurnalo pranešimai yra paremti dokumentais, kuriuos Brown & Williams Tobacco Corp. pernai paskelbė.

TIKĖJIMAS

Kalbant apie tikėjimą, reiktų tvirtinti, kad JAV yra tikinčiųjų kraštas. Atlikto apklausos patvirtino:

* 90% amerikiečių tiki į dangų;
* 79% jų tiki stebuklais ir
* 72% tiki į angelus.

Tikėjimas dangumi nuo 1981 m. paaugo 6%.

Ar šie rezultatai neatitiko kieno nors svajonės? Ne, nes tikėjimas pragaru bei velniais irgi padidėjo pastaraisiais metais. Rezultatai nenustebino tyrinėtojų. "Žmo-

nės priima jų tikėjimą tiesiai, kaip ir jų whisky. Kas reiškia, kad jie to neatskiedžia su gausybe intelektualizmo", – tvirtina Conrad Cherry, Tikėjimo ir Amerikos Kultūros centro atstovas Indianapolyje.

1995 METŲ URAGANAI

Kasmet yra iš anksto sudaromas būsimųjų uraganų vardų sąrašas. 1995 m. iš Atlanto vandenyno ateinantys uraganams numatyti vardai: Allison, Barry, Chantal, Dean, Erin, Felix, Gabrielle, Humberto, Iris, Jerry, Karen, Luis, Marilyn, Noel, Opal, Pablo, Roxanne, Sebastian, Tanya, Van ir Wendy. Rytinio Ramiojo vandenyno uraganai 1995 m. bus pavadinti Adolph, Barbara, Cosme, Dalila, Erick, Flossie, Gil, Henriete, Ismael, Juliette, Kiko, Lorena, Manuel, Narda, Octave, Priscilla, Raymond, Sonia, Tico, Velma, Wallis, Xina, York ir Zelta vardais.

Uraganai yra galingi ciklonai, prasidedantys virš tropinių vandenų, kur vėjas pasiekia 74 mylių į val. ir didesnį greitį. Į vakarus nuo tarptautinės datų ribos, Ramiojo vandenyno vakaruose, tokios audros vadinamos tai-fūnais. Uragano skersmuo dažnai siekia iki 300 mylių. Tropikų srityje prasidėję uraganai paprastai slenka į vakarus arba šiaurės vakarus nuo 10 iki 15 mylių greičiu. Kada uragano centras ("akis") priartėja prie 25° - 30° šiaurės platumos, jie dažnai pakeičia kryptį į šiaurės rytus su didėjančiu greičiu.

Nuo 1492 m. užregistruoti 39 uraganai Atlanto vandenyne, Karibų jūroje arba Meksikos įlankoje užmušė daugiau nei po 1,000 asmenų kiekvienas. Prieš europiečių atvykimą, audros turbūt tiek daug žmonių aukų

nenusinešė, nes dauguma Maya ir kitų genčių gyvenviečių buvo toli nuo jūros krantų.

Spėjami žuvusių skaičiai nuo didžiausių uraganų buvo: 1) Barbados, Martinique ir St. Eustatius salose, 1780 m. spalio 10-16 d., (bevardis uraganas), žuvo virš 22,000 asmenų; 2) Galveston, Texas, 1900 m. rugsėjo 8 d., (bevardis) žuvo virš 12,000; 3) Honduras, 1974 m. rugsėjo 14-19 d., nuo uragano "Fifi" žuvo 8,000 - 10,000 žmonių; 4) Haiti ir Cuba salose, 1963 m. rugsėjo 30 - spalio 8 dienomis, nuo uragano "Flora" žuvo apie 8,000 ir 5) Dominikos Respublikoje, 1930 m. rugsėjo 1-6 d., (bevardis), žuvo nuo 4,000 iki 8,000 asmenų.

Šias cilutes rašant, jau sulaukėme penktojo uragano "Erin", kuris keliauja "Andrew" uragano 1990 m. nusibūtu ruožu - iš Floridos į Louisianą.

PASENO COMPIUTERIAI

Penki oro eismo tvarkymo centrai netrukus gaus naujus kompiuterių įrengimus, pranešė JAV Federalinė aviacijos administracija (FAA).

Ši žinia išleis \$65 milijonus tvarkymo sistemoms pagerinti – Chicago, Dallas – Fort Worth, Washingtono, Clevelando ir New Yorko centruose. Tie centrai per pastaruosius keturis mėnesius turėjo 20 kompiuterių sutrikimų. Vieni jų užtruko tik kelias akimirkas, o kiti iki pusantros paros. Kiekvieną kartą pataisymai vis ilgiau užtrūkavo. Kompiuterių programų išvystymas ir įrengimų supirkimas gali užtrukti iki dviejų metų. FAA bandys paskubinti šį procesą.

Skaitykite ir platinkite
DIRVA

DIRVOS PRENUMERATOS VAJUS

JAV Lietuvių bendruomenės Kultūros taryba, su Lietuvių fondo pagalba, įvertindama periodinės Spaudos svarbą Amerikos lietuvių tautinei sąmonei palaikyti ir naujiems visuomenės nariams pritraukti ir juos apjungti, skelbia

RUGSĖJĮ SPAUDOS MĖNESIU

ir tuo laiku parems naujus prenumeratorius.

DIRVA, pritardama šiai LB iniciatyvai, savo ruožtu taip pat daro nuolaidą. 60-čiai naujų skaitytojų, užsisakiusiems DIRVĄ rugsėjo mėnesį, laikraščio prenumetata metams kainuos tik \$15.

Tikimės, kad toks atpiginimas paskatins ir įgalins jaunas šeimas, naujakurius, studentus įsijungti į DIRVOS skaitytojų šeimą.

Norinčius pasinaudoti šiomis lengvatomis, prašome iki š.m. rugsėjo pabaigos atsiųsti užpildytą žemiau spausdinamą taloną ir mokėstį šiuo adresu:

DIRVA

P.O. BOX 19191 CLEVELAND, OHIO 44119-0191

Jus DIRVA lankys ištisus metus, nuo talono užpildymo dienos.

JAV LB Kultūros Tarybos Spaudos vajus

Prenumeratos talonas

Skaitytojo vardas, pavardė.....

Adresas.....

Čekis 15 dol. Parašas.....

1995 m. mėn. d.

Sponsorai: Lietuvių Fondas ir savaitraštis "DIRVA".

CLEVELANDE ir apylinkėse

PRADEDA MOKSLO METUS

Šv. Kazimiero Lituanistinė Mokykla pradeda mokslo metus šeštadienį, rugsėjo 9-tą dieną. Taip pat kaip anais metais, Šv. Kazimiero mokykla priims mokinius, kuriems sueina 4-turi metų iki rugsėjo 30 d., į ikimokyklinį skyrių. Vaikučiai, kuriems sueina 5-ki metai iki rugsėjo 30 d., bus priimami į vaikų darželį. Tą patį rytą, Dievo Motinos parapijos sveitinėje vyks mokinių registracija ir privalomas tėvų susirinkimas. Mokyklos valandos rugsėjo 9 bus 9 v.r. iki 12 v.p.p. Nuo rugsėjo 16 d. pamokos vyks 9 v.r. – 12:30 v.p.p.

SENOLIŲ DIENA

Penktadienį, rugsėjo 1 d., nuo 10 val. ryto iki 4 val. p.p. Clevelando Metroparkų zoologijos sode bus senolių dienos šventė. Visi svečiai – 55 m. ir vyresni įleidžiami velniui. Norintiems aplankyti Rain Forest – džunglių paviljoną bus duodamas papigintas bilietas – \$ 5 asmeniui.

Šventėje bus – gyvulių programos, gėlių tvarkymas (50 dalyvių); OASIS Tai Chi demonstravimas bei muzikiniai pasirodymai zoologijos sodo amfiteatre. Tel. 216-661-6500, ext. 290

PATAISĖ STOGĄ

Aną savaitę buvo pataisytas Clevelando šv. Jurgio klebonijos stogas. Dalis jo buvo perdervuota, o kitą dalį teko perdengti. Stogo pataisymas kainavo \$1,200. Šios išlaidos nebuvo numatytos šių metų samatoje. Klebonas kviečia visus parapijiečius padėti atmokėti už šį stogo pataisymą. Kiekvienas parapijoje su papildoma \$10 ar \$20 auka padėtų padengti šią skolą. Ger.J.

OHIO ĮVYKIAI

• Rugs. 9 d. – Tradiciniai amerikiečių bendruomenės šokiai. Old Council Hall, 7250 Jackson Str., Mentor; 8-11 val. vakaro. Bus mokomi ir atliekami šokiai – Contreras, Mixers, Circles ir Squares.

• Rugs. 9 d. – Akvarėlės seminaras. Mentor Senior

Albinas Gincas sulaukė 70 m. amžiaus. Jo sesuo Natalija Kaminskienė jam surengė gražų gimtadienio paminėjimą. Iš k.: Nijolė Gincienė, Albinas Gincas, sesuo Natalija Kaminskienė ir brolis Vytautas iš Floridos.

Center, Hart Str., Mentor. Nuo 9 val. ryto iki 4 val. p.p., aptariant visus reikalavimus piešiant akvarėlę.

• Rugs. 9 d. – 8-tas metinis Lakewoodo bendruomenės festivalis. Madison Park, Lakewood. Diena pradėsima 5 km "Kielbasa" bėgimu 9:30 val. ryto. Tautybių patiekalai, nemokamas pasilinksminimas, senoviški žaidimai.

★★★★★

PADĖKA

Širdingai dėkoju visiems, kurie lankė mane Cleveland Clinic ligoninėje, kur man buvo padaryta operacija ir kur teko išgulėti penkioliką dienų. Tuo pačiu dėkoju ir už atsiųstus atvirukus ir linkėjimus greitai sveikti. Nuširdus ačiū ir tiems, kurie, aplankė mane namuose, grįžus iš ligoninės. Šiuo metu esu namuose geroje žmonos Angelės priežiūroje.

Vytautas A. Staškus

★★★★★

TAUPA bus uždaryta Rugsėjo 2, 3 ir 4 d.d. Darbo dienos savaitgalį.

★★★★★

PARENGIMAI

1995 M.

• RUGSĖJO 2-3 d.d., ŠALFASS Golfo turnyras įvyks Windmill Lakes, golf course, Ravena, Ohio. Rengia Clevelando Lietuvių Golfo Klubas.

• RUGSĖJO 9-10 d.d., Š.Amerikos baltų ir lietuvių lengvosios atletikos pirmenybės, Cuyahoga Community College, Western Campus, Parma, Ohio. Rengia LSK Žaibas.

• RUGSĖJO 30 d. Clevelando Baltų Komitetas rengia baltų bendravimo vakarą Lietuvių Namuose.

• SPALIO 7 - 8 LIETUVIŲ DIENOS rengia LB Clevelando apylinkės valdyba.

• SPALIO 22 d. DIRVOS 80 metų jubiliejus.

• LAPKRIČIO 12 d. Šv. Jurgio Rudens Festivalis 11:30 – 3:30 p.p.

• LAPKRIČIO 18 d. Kariuomenės Šventės minėjimas. Lietuvių Namuose.

• GRUODŽIO 17 d. "Singing Angels" choro koncertas trečią val. po pietų Dievo Motinos parapijoje.

• GRUODŽIO 24 d. Bendros Kūčios – Šv. Jurgio parapijos salėje 9:30 v.v.

• GRUODŽIO 31 d. NAUJŲ METŲ SUTIKIMAS Lietuvių namų salėje.

Štai, kurie padeda išlaikyti lietuvišką laikraštį

Atnaujindami prenumeratų ir kitomis progomis Dirvai aukojo:

Molis P., Shrewsbury	10.00
Šimulis K., Oak Lawn	20.00
Dovydaitis A., St. Pete.	5.00
Gutauskienė J., St. Pete.	5.00
Delvigs S., Fairview Pk.	10.00
Bulotienė E., Detroit	10.00
Mykolaitis K., Redford	10.00
Buchas PJ., Oak Lawn	20.00
Latvėnas R., Culver City	5.00
Vyšnionis L., Richmond H.	25.00

Visiems aukotojams nuoširdžiai dėkojame

★★★★★

ANGLŲ KALBOS PAMOKOS

Anglų, kaip antrosios, kalbos (English as a Second Language ESL) pamokos pradėsiantiems, vidutiniokams ir pažengusiems pradėdamos nuo pirmadienio, 1995 m. rugsėjo 11 d.,

Išmoksėte gerą anglų tarimą, gramatiką, rašymą, viskas veltui. Skambinkite:

Catherine Thomas, 371 7138

Atlanta Import-Export Inc.

2719 West 71 street. Chicago, IL 60629

Tel. (312) 434-2121 (800) 775-SEND

Mūsų Atstovas Clevelande:

Dainius Zalensas
LITMA I.E.

639 East 185 th Street
Cleveland Ohio 44119

Tel. (216) 481-0011

Greitas Siuntinių Persiuntimas
Air Cargo, Laivu
Į LIETUVĄ, LATVIJĄ, ESTIJĄ
RUSIJĄ, UKRAINĄ, BALTARUSIJĄ
Pasiteiraukit dėl Amerikietiško maisto komplektų

JAKUBS AND SON Laidojimo Įstaiga

William J. Jakubs Sr.,
William J. Jakubs Jr.,
Keneth Schmidt ir
Barbara Jakubs Schmidt

Licenzijuoti direktoriai ir balzamuotojai
936 East 185 th Street, Cleveland, Ohio 44119
Tel. (216) 531-7770

Laidotuvių koplyčia erdvi, vėsinama
teikianti jaukią atmosferą liūdesio valandoje.
Didelė aikštė automobiliams pastatyti.

TAUPA Lithuanian Credit Union

Lietuvių Kredito Kooperatyvas

767 East 185th Street Cleveland, Ohio 44119 481-6677

DARBO VALANDOS: antradienį, trečiadienį
ir ketvirtadienį ----- 9:00 v.r. – 4:00 p.p.
penktadienį ----- 9:00 v.r. – 6:00 p.p.
šeštadienį ----- 9:00 v.r. – 12:00 p.p.
sekmadienį parapijoje --- 11:00 v.r. – 12:00 p.p.

Kiekviena taupomoji sąskaita federalinės valdžios (NCUA) apdrausta iki \$100,000

MATAS REALTORS

NORMLS

Broker RITA MATAS – G.R.I. – state certified
real estate appraiser

2412 CEDARWOOD ROAD
PEPPER PIKE, OH 44124
(216) 473-2530

18021 MARCELLA ROAD
CLEVELAND, OH. 44119
(216) 486-2530

ADV. VYTAS MATAS – teisinis patarėjas

PANEVĖŽIO J. BALČIKONIO GIMNAZIJAI SUKANKA 80 METŲ

Šiais metais spalio pirmą dieną J. Balčikonio gimnazijai sukaks 80 metų, kai ji gavo gimnazijos vardą. Pirmoji mokykla Panevėžyje buvo įkurta 1717 metais. Įvairiu laiku ji buvo skirtingai vadinama: kolegija, apygardinė mokykla, realinė mokykla ir valstybinė berniukų gimnazija. 1915 metais spalio pirmą dieną ši mokykla tampa pirmąja gimnazija tuometinėje Lietuvoje. Šioje mokslo šventovėje mokėsi ir dirbo: J. Urbšys, B. Sruoga, A. Šapoka, K. Šakenis, K. Bizauskas, J. Lindė-Dobilas, G. Petkevičaitė-Bitė, K. Inčiūra, L. Stuoka-Gucevičius, J. Balčikonis, P. Butėnas, J. Yčas, M. Grigonis, A. Juška, A. Lipniūnas, P. Brazdžiūnas, M. ir G. Karkos, J. Zikaras, J. Elisonas ir kiti.

Dabar ši mokykla buvo pirmoji Lietuvoje, kuri 1992 metais spalio pirmą dieną atgavo gimnazijos statusą. Tai yra mišraus tipo gimnazija, turinti realinio, humanitarinio ir gamtos mokslų klases.

Mokyklos mokinio, mokytojo ir ilgamečio direktoriaus V. Baliūno iniciatyva parašyta gimnazijos istorija, apimanti 1727-1995 metus. Tai daugiau kaip du šimtai mašinraščio lapų teksto ir vieno šimto nuotraukų bei dokumentų rinkinys. Šio rankraščio teigiamus įvertinimus parašė prof. V. Zaborskaitė bei dr. T. Bukauskienė.

Manome, kad šį rankraštį turime išleisti atskira knyga. Tikėdami Lietuvos ateitimi ir žinodami, kad knyga – tai Panevėžio kultūros dalis, norime tikėti, kad užjūryje gyvenančiųjų tautiečių geranoriškas indėlis padės išleisti minėtą knygą.

Čekius galima siųsti Balčikonio Gimnazijos vardu, sąskaitos Nr. 142167, šiuo adresu:

Lietuvos Valstybinis Komercinis Bankas Panevėžio Skyrius,
Puzino gatvė 7
Panevėžys
Lithuania – Lietuva
R. Dambrauskas
Gimnazijos Direktorius

DARBUOTOJAI IŠ LIETUVOS CHICAGOJE

Chicagoje veikiantis Lituanistikos tyrimų ir studijų centras, kuris yra įsikūręs Jaunimo centro patalpose (5620 S. Claremont Ave.) palaiko glaudų ryšį su įvairiomis Lietuvos įstaigomis ir dažnai suteikia galimybę pas save padirbėti Lietuvos bibliotekų, archyvų bei kitų sričių darbuotojams. Čia jau yra lankęsi bent 20 asmenų, kurie rinko medžiagą savo moksliniams darbams arba

"Draugo" dienraščiuose. Dabar jis pradėjo kaupti medžiagą šios temos pratęsimui, apimant lietuviškas leidyklas ir kitose valstybėse nuo 1952 iki 1990 m. Pažymėtina, kad R. Misiūnas yra studijavęs Vilniaus universitete bibliotekininkystę, bibliografiją ir knygotyra. Jo moksliniu vadovu yra prof. Domas Kaunas.

Į LTSC jau du kartus buvo atvykusi Mokslo ir Enciklopedijų leidyklos Vilniuje

patekti į šį žinyną, jeigu netrukus bus atsiųsti duomenys, pagal aukščiau išsiuntintą anketą.

Taip pat šiuo metu centre darbuojasi Lietuvos archyvų departamento konsultantė archyvų darbo organizavimo klausimais Dalia Rakauskienė. Ji čia atvyko kovo mėn. pabaigoje ir žada padirbti iki rudens. Dalia Rakauskienė čia tvarko LSTC esamą archyvinę medžiagą, kuri per eilę metų buvo sukaupta, bet nesusisteminta. Beje, LTSC priklauso ir Žilevičiaus-Krei-

Lituanistikos tyrimų ir studijų centro darbuotojų ir talkininkų grupė: (sėdi) J. Liandsbergienė, S. Petersonienė, M. Stankūnienė; (stovi) D. Rakauskienė, D. Pečiulienė. Ed. Šulaičio nuotr.

Po sunkios ligos, Lietuvoje mirus agronomui

EUGENIJUI KARSOKUI,

reiškiame giliausią užuojautą mūsų prieteliui, jo broliui ALBINUI, jo šeimai, artimiesiems ir giminėms tėvynėje

G. ir M. Aukštuoliai
N. ir V. Čeičiai
A. ir Pr. Petraičiai
M. ir A. Liutkai
Jr. Vėderienė
S. Knistautienė

A. A. JONUI RIMKŪNUI

mirus, jo žmonai IRENAI, sūnums JONUI ir SAULIUI bei jų šeimoms, kitiems giminėms ir artimiesiems, reiškiame gilią užuojautą

buv. ALTS-gos East Chicagos skyriaus
likę nariai

A. † A.

VET. DR. LTN. VLADUI BLOŽEI

mirus, širdingiausią užuojautą reiškiame jo žmonai LILI, dukterims ASTAI ir DALIAI, broliui PETRUI, ir giminėms bei artimiesiems

Aga ir Viktoras Kubiliai

Dr. VLADUI BLOŽEI

mirus, nuoširdžią užuojautą reiškiame jo mielai žmonai LILEI, dukterims dr. DALIAI, ir dr. ASTAI ir visiems artimiesiems

Irena Sušinskienė
Rūta ir Kęstutis Sušinskai
Kristina ir Albertas Sušinskai
Danutė ir Vitas Sirgėdai

Dr. VLADUI BLOŽEI

mirus, gilią užuojautą reiškiame žmonai LILI, dukterims dr. DALIAI, dr. ASTAI ir broliui PETRUI

Ohio Lietuvių gydytojų draugija

vėno muzikologijos archyvas, kuris viešniai iš Vilniaus turi ypatingos reikšmės, kadangi žinomas muzikas, kultūrininkas, visuomenininkas Juozas Kreivėnas (miręs 1987 m.) yra jos dėdė.

LTSC nuo pavasario taip pat darbavosi bibliotininke Dalia Pečiulienė, kuri taip pat išvažiavo Lietuvon liepos 22 d. Liepos 21 d. Centro patalpose įvyko abiejų grįžtančiųjų Lietuvon – J. Liandsbergienės ir D. Pečiulienės – išleistuvės. Čia su išvykstančiomis atsisveikino Centro direktorius, prof. dr. Jonas Račkauskas, Jonas Dainauskas ir kiti.

Reikia pažymėti, kad Centre jau ilgesnis laikas darbuojasi vilnietė Skirmantė Jakštaitė. Raštinėje dirba Arūnas Zailskas iš Cicero. Centras turi ir daugiau vietinių darbuotojų bei talkininkų. Ši įstaiga turėtų susilaukti daugiau lietuviškosios visuomenės dėmesio bei finansinės paramos, be kurios vargu ar ateityje ji galės tinkamai vystyti užsimotus darbus.

Šią įstaigą pasiekti galima, rašant šiuo adresu:

Lithuanian Research and Studies Center,
5220 S. Claremont Ave.,
Chicago, IL 60636-1039.
Edvardas Šulaitis